

Warmińsko-mazurskie

Regionalne Obserwatorium
Terytorialne

Raport

WYNIKI

BAROMETRÓW OPINII SPOŁECZNEJ W OBSZARACH REALIZACJI STRATEGII
WARMIŃSKO-MAZURSKIE 2030. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO
W 2020 ROKU

www.warmia.mazury.pl

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp.....	3
Streszczenie	4
1. Metodyka prowadzonych badań.....	7
2. Warunki życia w województwie warmińsko-mazurskim	9
3. Kompetencje	11
3.1. Kwalifikacje i kompetencje mieszkańców	11
3.2. Oferta nowoczesnych usług	15
3.3. Profesjonalne organizacje	18
4. Gospodarka.....	20
4.1. Satysfakcjonująca praca	20
4.2. Inteligentne specjalizacje województwa	24
4.3. Konkurencyjność gospodarki.....	28
5. Kreatywna aktywność	32
5.1. Twórczość mieszkańców	32
5.2. Współpraca międzyludzka i międzyinstytucjonalna.....	36
5.3. Tożsamość regionalna.....	40
6. Fundamenty rozwoju.....	44
6.1. Kapitał społeczny.....	44
6.2. Infrastruktura	47
6.3. Środowisko przyrodnicze	52

Wstęp

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego prowadzi politykę rozwoju w taki sposób, aby jak najbardziej służyła ona jej interesariuszom, przede wszystkim mieszkańcom województwa, przedsiębiorcom oraz innym podmiotom i instytucjom. Wyrazem tego jest postawienie mieszkańca regionu w centrum aktualnej strategii rozwoju województwa *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*.

Wizją województwa jest *Warmia i Mazury regionem w którym warto żyć*.

Samorząd Województwa postanowił, aby jednym z elementów systemu monitorowania Strategii były tzw. barometry, czyli coroczne badania opinii różnych środowisk na tematy istotne z punktu widzenia realizowanych celów tego głównego dokumentu planistycznego regionu. Postanowiono poznać opinię mieszkańców regionu, przedsiębiorców, jednostek samorządu terytorialnego oraz instytucji otoczenia biznesu. Barometry obejmują szeroki zestaw zagadnień, których nie można byłoby zbadać w inny sposób, dlatego stanowią nieoceniony wkład w pozyskiwaniu informacji dotyczących rozwoju Warmii i Mazur. Pokazują, jak podejmowane działania wpływają na życie i pracę mieszkańców regionu.

Rok 2020 jest pierwszym, w którym takie badanie zostało przeprowadzone, a więc stanowi diagnozę stanu w momencie rozpoczęcia realizacji Strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*. Badanie będzie powtarzane corocznie, w ramach tej samej metodyki, dzięki czemu będzie można poznać zmiany, jakie następują w toku realizacji Strategii.

Należy mieć świadomość w jakim okresie przeprowadzono badanie. Rok 2020 to czas panującej w świecie i w województwie warmińsko-mazurskim pandemii koronawirusa SarsCov-2 oraz szeregu obostrzeń z nią związanych. Niewątpliwie miała ona wpływ na odpowiedzi respondentów badania, niekiedy wręcz zasadniczy, co należy mieć na uwadze przy interpretacji wyników. Dopiero kolejne lata, po zakończeniu pandemii, pokażą w jakim stopniu na wyniki uzyskane w niniejszym badaniu wpływ ma aktualna sytuacja, jakiej doświadczają państwa i regiony świata.

W kolejnych rozdziałach raportu przedstawiona została krótka informacja o metodyce badania, pozyskane w jego ramach ogólne informacje o jakości życia w roku 2020, a następnie wyniki nawiązujące do poszczególnych celów operacyjnych Strategii.

Streszczenie

Rok 2020 był dotychczas jednym z najtrudniejszych w XXI wieku. Pandemia koronawirusa SarsCov-2 spowodowała wprowadzenie szeregu obostrzeń zarówno w życiu prywatnym jak i prowadzeniu działalności gospodarczej. Podejmowania działań prorozwojowych przez samorząd regionalny oraz samorządy lokalne obarczone były wieloma trudnościami, przede wszystkim finansowymi. Wyniki badań w tym zakresie są jednoznaczne, dla każdej badanej grupy społecznej rok 2020 był gorszy od minionego. Znacznie bardziej skutki pandemii odczuwalne były w prowadzeniu działalności gospodarczej, w mniejszym stopniu życiu codziennym mieszkańców.

Przeprowadzone w roku 2020 badanie, było pierwszą w historii próbą poznania opinii różnych interesariuszy Strategii na wiele istotnych kwestii. Pomimo niewątpliwego wpływu pandemii na przyznawane oceny, udało się wyciągnąć wiele ciekawych wniosków.

Badania wykazały, że mimo znacznej poprawy różnego rodzaju infrastruktury na Warmii i Mazurach, niewykorzystanym kapitałem regionu są jego mieszkańcy. Ponadto w ich odczuciu realizowane inwestycje nie przekładają się jeszcze w wystarczającym stopniu na jakość życia. Potwierdza to słuszność przyjętej w roku 2020 aktualizacji Strategii, w której akcent przeniesiony został na mieszkańca regionu. Samorząd regionalny i samorządy lokalne swoje działania powinny skoncentrować na podnoszeniu jakości życia mieszkańców, jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz wzroście aktywności mieszkańców.

Przez ostatnie lata poprawa infrastruktury w województwie warmińsko-mazurskim była głównym fundamentem rozwoju regionu. Potwierdzają to wyniki badań wskazujące, że aspekty związane z szeroko rozumianą infrastrukturą (komunikacyjną, techniczną, teleinformatyczną, mieszkaniową, bezpieczeństwa publicznego) są najważniejsze dla samorządów lokalnych z punktu widzenia ich celów rozwojowych. Niestety w dużo mniejszym stopniu dostępność poszczególnych rodzajów infrastruktury oceniają mieszkańcy województwa. Szczególnie zauważalne to jest w przypadku infrastruktury mieszkaniowej oraz teleinformatycznej. Wskazuje to, że w dalszym ciągu niezbędne są kolejne inwestycje infrastrukturalne, tak aby jakość życia mieszkańców była coraz lepsza.

Bardzo wysoko oceniony został poziom bezpieczeństwa publicznego, ponad 80% mieszkańców czuje się bezpiecznie w otoczeniu, w którym żyje. Znikomy odsetek wskazuje na braki infrastrukturalne w tym aspekcie.

Na jakość życia niewątpliwie wpływ ma stan środowiska przyrodniczego. Warmia i Mazury należą do obszarów o najczystszy powietrzu w kraju, o bardzo cennej przyrodzie i atrakcyjnym krajobrazie. Dziwi zatem, że zaledwie nieco ponad połowa mieszkańców pozytywnie ocenia stan środowiska przyrodniczego województwa. Pokrywa się to z opinią jednostek samorządu terytorialnego, których ok. połowa wysoko ocenia stan zabezpieczenia środowiska przyrodniczego na swoim terytorium. Działania na rzecz ochrony przyrody są dla nich bardzo ważne z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy i zdecydowana większość widzi potrzeby dalszych inwestycji.

Województwo warmińsko-mazurskie nie wykorzystuje w pełni swojego kapitału, jakim są mieszkańcy regionu. Pomimo, że połowa mieszkańców dostrzega w swoim otoczeniu organizacje zachęcające do wspólnych działań na rzecz samorządu lokalnego, jedynie co czwarty mieszkaniec w takich inicjatywach uczestniczy. Zdecydowana większość jednostek samorządu terytorialnego stosuje szereg form

wsparcia aktywności społeczności lokalnej oraz podejmuje działania włączające obywateli w proces współzarządzania gminą bądź powiatem. Niestety takie działania mają niski priorytet ważności dla jednostek samorządu terytorialnego, stąd sporadyczność ich stosowania. W konsekwencji powoduje to, że wielu mieszkańców nawet nie dostrzega tego typu inicjatyw.

Bardzo wysoko należy ocenić poziom kwalifikacji i kompetencji mieszkańców regionu. W większości spełnia on oczekiwania i potrzeby regionalnego rynku pracy. Wskazać można natomiast sekcje działalności, które w znacznym stopniu borykają się z problemem pozyskania wykwalifikowanych pracowników. Wśród nich najbardziej poszukiwani są wykwalifikowani lekarze, pielęgniarki i pracownicy opieki społecznej oraz pracownicy budowlani.

Niestety to rynek pracy nie zapewnia odpowiedniej liczby ofert pracy dla wykwalifikowanych mieszkańców regionu. Zaledwie co drugi mieszkaniec regionu może znaleźć w województwie satysfakcjonującą dla siebie pracę. Głównie z uwagi na niewielką liczbę dostępnych miejsc pracy. Regionalny rynek pracy cechują niskie poziomy wynagrodzeń. Jest to jeden z podstawowych powodów tego, iż tylko ok. połowa mieszkańców województwa jest zadowolona ze swojej aktualnej pracy.

Sytuacja nie jest optymistyczna, tym bardziej, że połowa przedsiębiorców nie planuje zatrudnienia pracowników w roku 2021. Niewątpliwie wpływ na to mają obostrzenia wprowadzone w wyniku sytuacji epidemiologicznej związanej z pandemią koronawirusa. Rok 2020 nie był dla przedsiębiorców rokiem wzrostu ich konkurencyjności, a raczej „przetrwania na rynku”. Dla 68,5% z nich sytuacja pogorszyła się w porównaniu do roku 2019. Przewidywania na rok 2021 były bardziej optymistyczne, ale po skali wprowadzonych dodatkowych obostrzeń zapewne należy spodziewać się jeszcze trudniejszej sytuacji warmińsko-mazurskich przedsiębiorstw.

Niezmiernie ważne jest wspieranie przedsiębiorstw w korzystaniu z dostępnych narzędzi rozwoju, szczególnie poprzez instytucje otoczenia biznesu, oraz współpraca z sektorem nauki i badawczo-rozwojowym. Pomoże to przedsiębiorstwom z Warmii i Mazur wejść na wyższy poziom rozwoju i osiągnięcia konkurencji, co będzie niezwykle ważne po zakończeniu pandemii koronawirusa. Niestety, pomimo stosunkowo dobrego terytorialnego rozłożenia instytucji otoczenia biznesu w województwie warmińsko-mazurskim niewielki odsetek przedsiębiorstw korzysta z ich usług. Jak pokazały badania problemem nie jest jakość świadczonych usług, ta została oceniona bardzo wysoko przez przedsiębiorców z nich korzystających. Niestety jeszcze ciągle borykamy się z małą świadomością przedsiębiorców o możliwości uzyskania odpowiedniego wsparcia od instytucji otoczenia biznesu oraz szansy jaka ona za sobą niesie. Dlatego IOB powinny podejmować działania mające na celu doinformowanie przedsiębiorców o swojej działalności. Wskazane byłoby także zdobywanie informacji przez IOB oraz jednostki samorządu terytorialnego o aktualnych potrzebach przedsiębiorców. Nie da się ukryć, że jednym z istotniejszych czynników wspomagających innowacyjny rozwój przedsiębiorstw są odpowiednie środki finansowe, często znacznie przewyższające możliwości przedsiębiorcy. Nie należy zapominać o wsparciu samych instytucji otoczenia biznesu. Negatywnie oceniają one dostępność zewnętrznych źródeł finansowania swoich usług, a badania wskazują, że nie nastąpi spadek zapotrzebowania na wsparcie finansowe instytucji otoczenia biznesu.

Niepokojące są wyniki badań wskazujące na znikomą skłonność przedsiębiorstw do współpracy z sektorem nauki i badawczo-rozwojowym. Co więcej ponad połowa podejmowanej w regionie takiej współpracy polega jedynie na odbywaniu staży i praktyk oraz podnoszeniu kwalifikacji czy zdobywaniu wiedzy. Jest to oczywiście ważne, ale nie jest docelową i oczekiwaną formą współpracy w zakresie

wykorzystania prac badawczych w rozwoju firm. Zdecydowana większość przedsiębiorstw nie widzi potrzeby inwestowania w taki rozwój swojej firmy.

Województwo warmińsko-mazurskie to odpowiednia przestrzeń do rozwijania twórczości jego mieszkańców. Ponad dwóch na trzech mieszkańców uważa, że w otoczeniu w którym funkcjonuje może rozwijać swoje zainteresowania. Co ważne, w zdecydowanej większości to nie warunki otoczenia miały wpływ na brak takiej możliwości, ale inne kwestie niezależne od samorządów lokalnych. Badania pokazały, że możliwość rozwijania swoich zainteresowań mają mieszkańcy zarówno w miastach i wsiach. Warto jednak zwrócić uwagę na ludzi młodych, których odsetek osób niemogących się rozwijać jest największy. Natomiast przestrzeń do rozwijania swoich pasji jest jednym z czynników, który może zahamować odpływ ludzi młodych z województwa.

Twórczość mieszkańców rozwijana jest również dzięki programom aktywizacji społecznej. Dla jednostek samorządu terytorialnego jest to jeden z istotniejszych obszarów działalności. Cieszy zatem wysoka aktywność mieszkańców, ok. 62% korzysta z takich programów.

Niestety nisko należy ocenić poczucie tożsamości mieszkańców z Warmią i Mazurami. Co druga osoba, gdyby miała pełną swobodę wyboru, wyprowadziłaby się z województwa warmińsko-mazurskiego. Co bardziej niepokojące, taki sam odsetek jest wśród rodowitych mieszkańców województwa. Nie udało się na podstawie wyników badań wskazać powodów tak negatywnej sytuacji. Zapewne jest to kwestia złożona i w kolejnej edycji badań zostanie pogłębiona.

Przejawem niskiej tożsamości regionalnej jest niewielka skłonność do integracji społecznej. Z takich inicjatyw korzystało jedynie 40% mieszkańców województwa. Co ciekawe zdecydowana większość jednostek samorządu terytorialnego tworzy infrastrukturę integracji i aktywności społecznej. Nie przekłada się to jednak na jej wykorzystywanie przez mieszkańców.

Zaskakującym jest bardzo wysoki odsetek identyfikujących się i przywiązanych do województwa przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na Warmii i Mazurach. Aż 90% z nich, gdyby miało pełną swobodę wyboru, prowadziłoby swoją działalność nadal na terenie województwa. Może świadczyć to o odpowiednich warunkach do prowadzenia działalności gospodarczej.

Rozwój społeczno-gospodarczy ułatwia podejmowanie wszelkiego rodzaju współpracy. Aż 85% jednostek samorządu terytorialnego zachęca mieszkańców do współpracy poprzez działania animujące i wzmacniające aktywność mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego. Niestety jedynie co drugi mieszkaniec województwa zauważa w swoim otoczeniu organizacje, które zachęcają do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy. Jeszcze mniej optymistyczne są dane dotyczące działań na rzecz społeczności lokalnych, podejmuje je ok. 23% mieszkańców województwa. Nie trudno nie zauważyć rozbieżności pomiędzy odsetkiem samorządów inicjujących aktywność mieszkańców, a efektem ich działań.

Dla jednostek samorządu terytorialnego ważną kwestią jest rozwój usług dedykowanych dla swoich mieszkańców. Mają świadomość, że wpływają one pozytywnie na rozwój społeczno-gospodarczy samorządu lokalnego oraz jego konkurencyjność. Niestety nie przekłada się to jeszcze na satysfakcjonującą dla mieszkańców dostępność tych usług. Wysokie oceny samorządów lokalnych mogą świadczyć o ich świadomości co do ważności tych obszarów w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego, a niskie oceny mieszkańców o konieczności ciągłego inwestowania w wymienione obszary.

Szczegółowe informacje przedstawione zostały w poszczególnych rozdziałach opracowania.

1. Metodyka prowadzonych badań

Metodyka prowadzonych badań opinii (barometrów) opracowana została w ramach systemu monitorowania Strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*. Strategia w części dotyczącej jej monitoringu przewiduje przeprowadzenie czterech typów barometrów, które powinny dostarczyć informacji na temat realizacji poszczególnych celów.

Dla każdego z barometrów określony został sposób doboru respondentów wraz z wielkością próby, dobrana została metoda zbierania danych oraz skonstruowany został kwestionariusz ankietowy. Przyjęte założenia będą niezmiennie w kolejnych latach prowadzenia badań.

1 067 osób

Barometr społeczny – badanie reprezentatywnej grupy mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego.

W badaniu udział wzięli mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego w wieku 15 lat i więcej. Zastosowano losowy dobór próby z uwzględnieniem takich warstw jak płeć, wiek, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania (powiat). Dobór próby przeprowadzony został w oparciu o liczbę ludności w województwie warmińsko-mazurskim w wieku od 15 roku życia, według danych GUS (1 204 822 osób). Wielkość próby badawczej przy błędzie maksymalnym 3% i poziomie istotności 5% wyniosła 1 067 osób.

887 przedsiębiorstw

Barometr gospodarczy – badanie przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób mających siedzibę na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

W badaniu udział wzięli przedsiębiorcy zatrudniający powyżej 9 osób z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Zastosowano losowo-kwotowy dobór próby z uwzględnieniem takich warstw jak wielkość przedsiębiorstwa (ilość zatrudnionych osób) oraz miejsce prowadzenia działalności (powiaty). Dobór próby przeprowadzony został w oparciu o dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających powyżej 9 osób wpisanych do rejestru REGON, według danych GUS (5 231 przedsiębiorstw). Dobór próby gwarantował udział podmiotów reprezentujących trzy inteligentne specjalizacje województwa warmińsko-mazurskiego - podmioty reprezentujące branże (wg PKD) zaliczane do inteligentnych specjalizacji stanowiły ok. 15% badanych firm (po 5% na każdą z inteligentnych specjalizacji). Wielkość próby badawczej przy błędzie maksymalnym 3% i poziomie istotności 5% wyniosła 887 przedsiębiorstw.

55 Instytucji Otoczenia Biznesu

Barometr instytucjonalny - badanie instytucji otoczenia biznesu z województwa warmińsko-mazurskiego

W badaniu udział wzięli przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Zastosowano pełen dobór próby, przy czym podstawą była lista instytucji określona w raporcie pt. *Badanie potencjału, potrzeb i efektywności funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu w województwie warmińsko-mazurskim* (Grupa BST, 2019) – w którym wskazano 79 aktywnych instytucji. Wywiady zrealizowano z 55 instytucjami otoczenia biznesu, co daje responsywność na poziomie 70%.

Realizację badań ankietowych, w przypadku barometru społecznego, gospodarczego i instytucjonalnego, przeprowadziła specjalistyczna firma ankietarska. Według założeń, opinie mieszkańców, przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu miały zostać zbadane metodą PAPI/CAPI, czyli ankiety w formie kwestionariusza papierowego lub ankiety wspieranej komputerowo realizowanej w bezpośrednim kontakcie z respondentem. Jednak w związku z trwającą pandemią badanie w dużej mierze zostało przeprowadzone metodą rezerwową, uzupełniającą – tj. CATI (wywiadami telefonicznymi opartymi o ten sam kwestionariusz ankiety).

111 JST

Barometr lokalny – badanie samorządów gminnych i powiatowych w województwie warmińsko-mazurskim

W badaniu udział wzięli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Próbą zostały objęte wszystkie jednostki samorządu terytorialnego w województwie warmińsko-mazurskim, tj. 116 gmin, 19 starostw oraz 2 miasta na prawach powiatu. Wywiady zrealizowano ze 111 samorządami lokalnymi, co odpowiada responsywności na poziomie 81%. Uzyskana wartość przekroczyła zakładaną minimalną zwrotność ankiet od jednostek samorządu terytorialnego.

Zgodnie z założeniami opinia jednostek samorządu terytorialnego została zbadana za pomocą ankiety elektronicznej rozesłanej za pośrednictwem poczty e-mail.

Badanie wśród jednostek samorządu terytorialnego oraz analizę danych zebranych z wszystkich czterech barometrów przeprowadziło Regionalne Obserwatorium Terytorialne Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

2. Warunki życia w województwie warmińsko-mazurskim

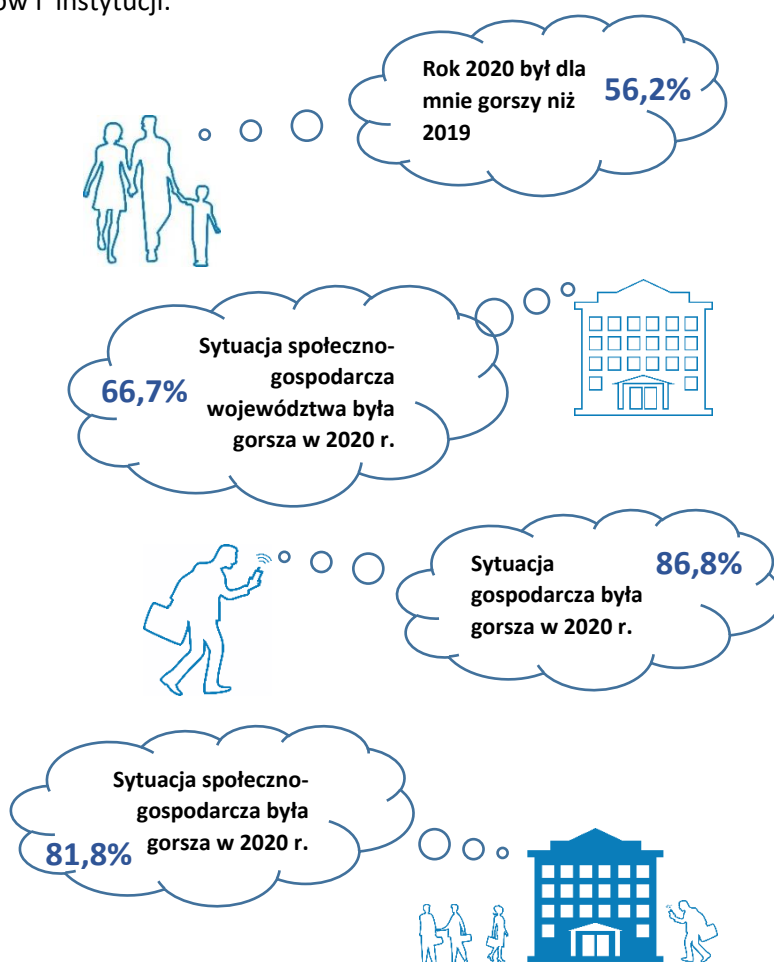
Dzięki realizacji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego na przestrzeni ostatnich lat odnotowano wiele pozytywnych zmian wpływających na poprawę warunków życia mieszkańców. Nie zmienia to jednak faktu, że pomimo niewątpliwego postępu w rozwoju społeczno-gospodarczym, województwo warmińsko-mazurskie wciąż należy do najslabiej rozwiniętych regionów w Polsce. Od marca 2020 r. nieustępująca pandemia COVID-19 utrudnia podjęcie działań prorozwojowych, co negatywnie wpływa na warunki życia mieszkańców, prowadzenie działalności gospodarczej czy funkcjonowanie urzędów i instytucji.

Niestety potwierdzają to otrzymane wyniki barometrów opinii społecznej.

Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa warmińsko-mazurskiego w 2020 r. była gorsza niż w 2019 r. według aż 86,8% przedsiębiorców, 81,8% przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu oraz 66,7% jednostek samorządu terytorialnego. Powody tak zdecydowanej negatywnej oceny są jednoznaczne: pandemia koronawirusa i jej konsekwencje. Tę przyczynę wskazało 95,9% władz jednostek samorządu terytorialnego, 91,1% przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu oraz 78,6% przedsiębiorców negatywnie oceniających miniony rok.

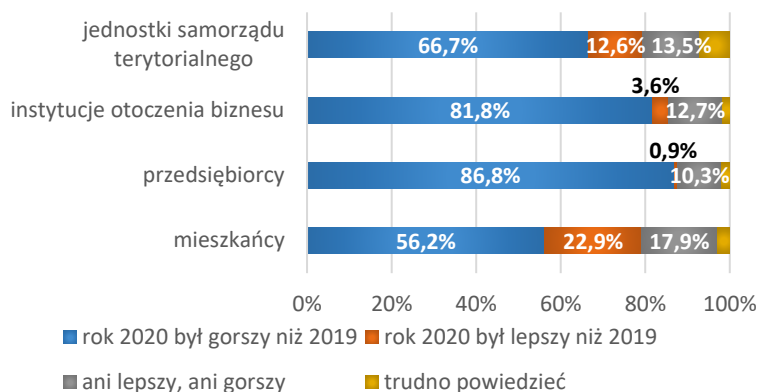
Nieco lepiej rok 2020 ocenili mieszkańcy województwa, ale i tak 56,2% z nich uważa, że był on gorszy niż poprzedni. W tym przypadku

również główną przyczyną były skutki pandemii koronawirusa (tak uważa 52,8% mieszkańców negatywnie oceniających rok 2020). Należy podkreślić, że gorsza ocena roku 2020 przypisana przez mieszkańców, często nie była bezpośrednio związana z sytuacją społeczno-gospodarczą regionu, a np. z ich sprawami osobistymi (17,7%), sytuacją finansową (15,5%), czy zawodową (13,5%).

Jak pokazuje wykres nr 2.1, spośród wszystkich grup **mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego w największym stopniu ocenili rok 2020 jako lepszy niż 2019**. Takiego zdania jest 22,9% z nich. Głównie dzięki sprawom osobistym (46,3% pozytywnie oceniających rok 2020) oraz finansowym (21,3%).

Wykres 2.1. Porównanie sytuacji społeczno-gospodarczej w roku 2020 z rokiem 2019 przez poszczególnych interesariuszy Strategii (w %)

Krytyczna ocena 2020 roku przez tak wysoki odsetek respondentów (niezależnie od rodzaju podmiotu) nie powinna zaskakiwać.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometrów: społecznego, gospodarczego, instytucjonalnego i lokalnego 2020*.

Pojawienie się koronawirusa diametralnie zmieniło życie większości ludzi i nie dotyczy to jedynie województwa warmińsko-mazurskiego, czy też Polski, ale całego świata. Sytuacja społeczno-gospodarcza utrudnia lub też uniemożliwia wdrażanie działań prorozwojowych oddziałujących na warunki życia. Coraz więcej przedsiębiorców likwiduje lub zawiesza funkcjonowanie swojej działalności. Bardzo często ich dalsze utrzymanie na rynku wymaga zmniejszenia kosztów w postaci redukcji etatów.

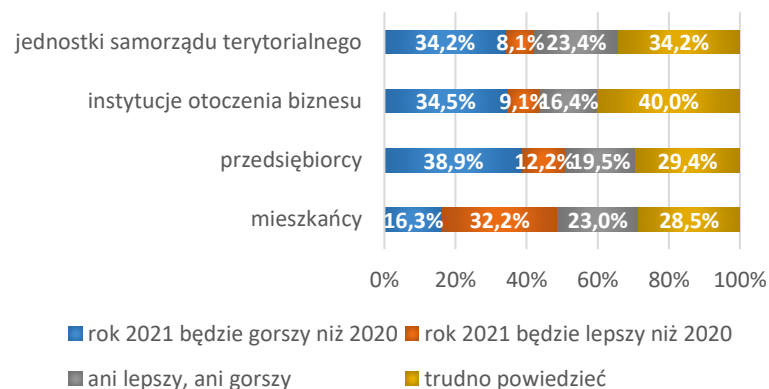
Zagrożenie epidemiologiczne nie zakończyło się w roku 2020, dlatego bardzo trudno jest przewidzieć, jak sytuacja społeczno-gospodarcza będzie się kształtowała w przyszłości. Niekończące się obostrzenia i ciągłe wprowadzanie kolejnych, mają negatywny wpływ na funkcjonowanie całej gospodarki i życia prywatnego, a to nie wpływa pozytywnie na postrzeganie przyszłości. Potwierdzeniem tego są wyniki przeprowadzonych badań

Wykres 2.2. Porównanie przewidywanej sytuacji społeczno-gospodarczej w roku 2021 z rokiem 2020 przez poszczególnych interesariuszy Strategii (w %)

W każdej grupie społecznej, znaczna część osób nie była w stanie ocenić przyszłości w roku 2021.

Wartości te mieszczą się w przedziale od 40% (w przypadku instytucji otoczenia biznesu) do 28,5% (w przypadku mieszkańców).

W dalszym ciągu przeważa jednak grupa osób negatywnie zapatrujących się na najbliższą przyszłość. Wyjątkiem są tutaj mieszkańcy Warmii i Mazur, których zdecydowana

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometrów: społecznego, gospodarczego, instytucjonalnego i lokalnego 2020*.

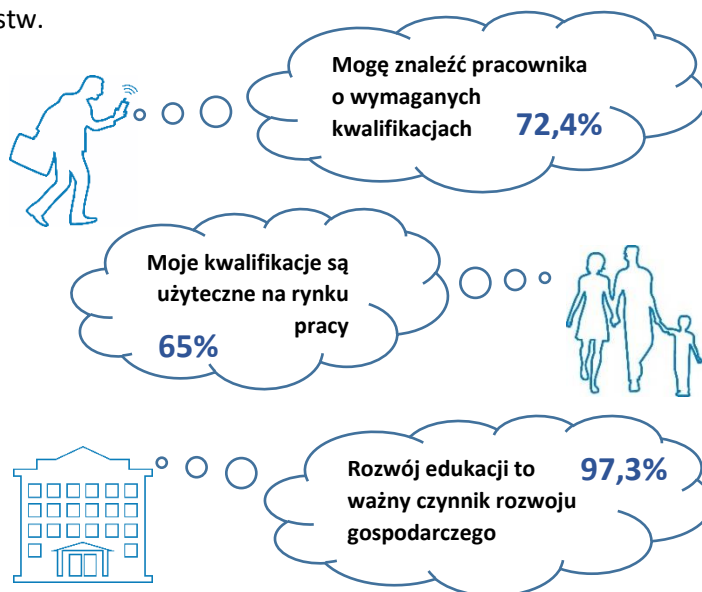
większość uważa, że rok 2021 będzie dla nich lepszy od roku ubiegłego. Optymistycznie postrzegają przyszłość w sprawach osobistych (31,7% osób przewidujących poprawę w roku 2021), zakończeniu pandemii (29,7%) oraz kwestiach finansowych (13,4%).

3. Kompetencje

3.1. Kwalifikacje i kompetencje mieszkańców

Jakość kapitału ludzkiego, na który składają się m.in. kwalifikacje i kompetencje mieszkańców, niewątpliwie może stanowić ogromny atut w rozwoju regionu. Jest to jeden z czynników lokalizacji inwestycji, który wraz ze stałym postępem informatyzacji czy idei przemysłu 4.0, nieustannie zyskuje na znaczeniu i może przyciągać inwestorów spoza województwa, a także umacniać pozycję konkurencyjną już istniejących przedsiębiorstw.

Wyniki badań wykazały, że 65% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego uważa, że posiadane przez nich kwalifikacje i kompetencje są użyteczne na rynku pracy, a aż 72,4% przedsiębiorców nie miało problemów z zatrudnieniem pracowników o wymaganych kwalifikacjach i kompetencjach. Otrzymane wyniki badań można uznać za optymistyczne, wskazujące, że **poziom kwalifikacji i kompetencji mieszkańców nie stanowi istotnej bariery na rynku pracy**

w województwie warmińsko-mazurskim. Potwierdza to również niski odsetek negatywnych ocen w tych dwóch aspektach:

Jedynie 15,5% osób uznało, że posiadane przez nich kwalifikacje i kompetencje nie są użyteczne na rynku pracy, a 18,5% badanych przedsiębiorców nie mogło znaleźć pracowników o odpowiednich kwalifikacjach i kompetencjach.

Co ciekawe, zaledwie 5,5% przedsiębiorców, którzy mieli problemy ze znalezieniem pracowników o wymaganych kwalifikacjach, planuje zatrudnienie osób zza granicy. Wskazuje to, że **brak kwalifikacji i kompetencji mieszkańców regionu nie jest kluczowym powodem konieczności udziału cudzoziemców na warmińsko-mazurskim rynku pracy.** Spośród przedsiębiorców, którzy nie mieli problemów z zatrudnieniem pracowników o wymaganych kwalifikacjach, jedynie 0,9% planuje zatrudnienie osób spoza kraju.

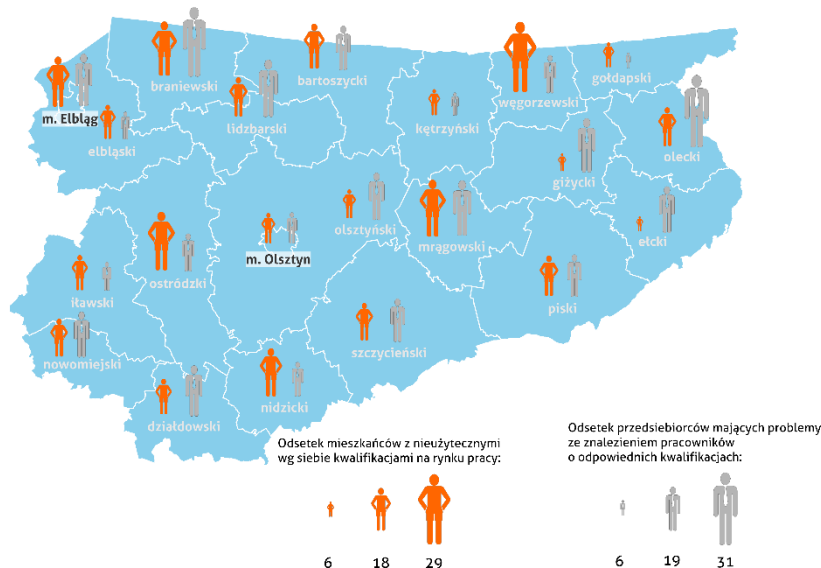
Analizując rozkład przestrzenny odsetka przedsiębiorców mających problemy w zatrudnieniu pracowników o odpowiednich kwalifikacjach oraz mieszkańców uważających, że nie posiadają użytecznych kwalifikacji, można wnioskować, że **na poziomie powiatów co do zasady nie występuje zależność między tymi aspektami.** Można jednak zidentyfikować powiaty, w których zarówno brak użyteczności kwalifikacji mieszkańców oraz brak możliwości zatrudnienia wykwalifikowanych pracowników oceniona została znacznie powyżej średniej dla województwa. Są to powiaty: mrągowski,

braniewski oraz miasto Elbląg. Co może wskazywać na mniejsze niż w pozostałych częściach województwa dostosowanie kompetencji do rynku pracy.

Jak pokazują badania, najwyższy odsetek przedsiębiorców, którzy mieli problemy ze znalezieniem pracowników o odpowiednich kwalifikacjach, to przedsiębiorcy z powiatu oleckiego (31,6%), braniewskiego (30,4%) oraz lidzbarskiego (25%).

Najwyższy odsetek mieszkańców oceniających swoje kwalifikacje i kompetencje za nieużyteczne na rynku pracy, to osoby z powiatu węgorzewskiego (29,4%), ostródzkiego (24,4%) oraz mrągowskiego (23,7%).

Mapa 3.1. Odsetek przedsiębiorców twierdzących, że w regionie nie można znaleźć pracowników o odpowiednich kwalifikacjach w podziale na powiaty w odniesieniu do oceny użyteczności swoich kwalifikacji przez mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego i gospodarczego 2020*.

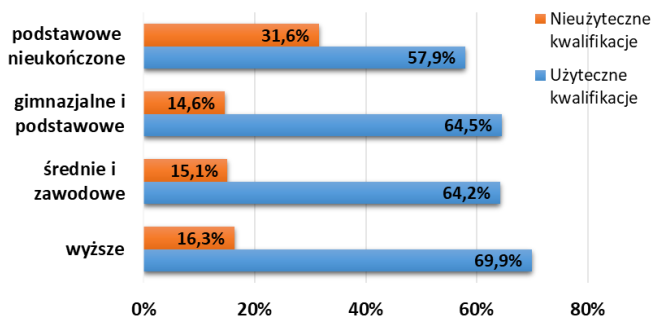

Największy problem ze znalezieniem pracowników o odpowiednich kompetencjach mają przedsiębiorcy prowadzący działalność związaną z budownictwem (36,4% przedsiębiorstw z tej branży) oraz przetwórstwem przemysłowym (26,2%). Co ciekawe, aż 63,6% przedsiębiorstw funkcjonujących

w branży opieki zdrowotnej i pomocy społecznej ma problem z pozyskaniem wykwalifikowanych pracowników. Próba badawcza nie była zbyt duża w tej sekcji gospodarki, stąd nie należałoby wnioskować na całą populację. Dane te potwierdzają jednak wyniki innych analiz wskazujące na **problemy województwa warmińsko-mazurskiego z odpowiednią liczbą wykwalifikowanych lekarzy i pielęgniarek.**

Rozpatrując użyteczność kwalifikacji na rynku pracy pod kątem wykształcenia mieszkańców nie dziwi fakt, że zarówno największy odsetek osób, które uważają, iż nie posiadają użytecznych kwalifikacji jak i najmniejszy odsetek osób je posiadających, to osoby którym nie udało się ukończyć żadnego poziomu wykształcenia (Wykres nr 3.1). Prawie co trzecia osoba z tej grupy respondentów uznaje swoje kwalifikacje za nieużyteczne (31,6%). W przypadku

Wykres 3.1. Użyteczność kwalifikacji i kompetencji według mieszkańców w zależności od ich poziomu wykształcenia (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

pozostałych poziomów wykształcenia **nie można stwierdzić, że im wyższy poziom wykształcenia, tym kwalifikacje i kompetencje są bardziej użyteczne na rynku pracy**. Różnica między odsetkami poszczególnych grup osób reprezentujących dany poziom wykształcenia jest niewielka. Największą (jednak nieznacznie) grupę osób z użytecznymi według siebie kwalifikacjami stanowili respondenci z wyższym wykształceniem (69,9%).

Interesująca jest również analiza użyteczności posiadanych kwalifikacji w zależności od statusu mieszkańców województwa (Diagram nr 3.1). Co ciekawe, jedynie 18,4% osób bezrobotnych uznało, że ich kwalifikacje nie są użyteczne na rynku pracy. Zastanawiający jest fakt, że stosunkowo wysoki odsetek bezrobotnych (58,4%) posiadających według nich odpowiednie kwalifikacje, nie ma zatrudnienia. Potwierdza to, postawioną już tezę, że **poziom kwalifikacji i kompetencji mieszkańców nie stanowi istotnego problemu na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim**. Sytuacja ta może wynikać z braku miejsc pracy, które odpowiadałyby tej grupie respondentów.

Patrząc na wyniki badań całościowo – **status mieszkańców na rynku pracy nie miał wpływu na ich zdanie o użyteczności kwalifikacji na rynku pracy**. Co ciekawe, i niezaskakujące,

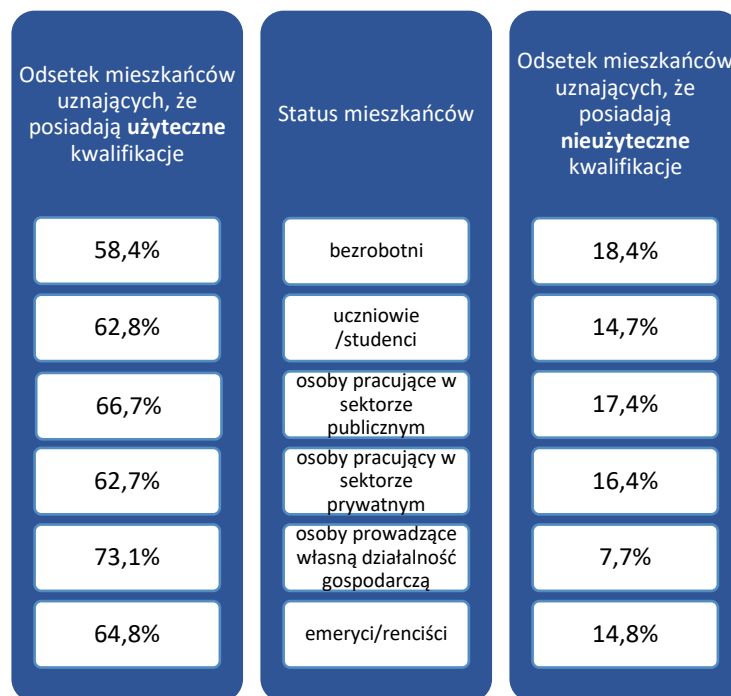
najmniejszy odsetek mieszkańców, którzy ocenili swoje kwalifikacje jako nieprzydatne, to osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (7,7%). Ponadto, właśnie te osoby stanowiły największą grupę z użytecznymi wg siebie kwalifikacjami na rynku pracy (73,1%).

Poniższa tabela przedstawia, jaki odsetek mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego posiada wymienione kwalifikacje i kompetencje.

Tabela 3.1. Odsetek mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego posiadających wymienione kwalifikacje/kompetencje

znajomość języka polskiego	91,6%	umiejętność zaangażowania się w działania na rzecz wspólnego interesu	75,3%
umiejętność wykorzystania własnej wiedzy	87,6%	umiejętność pracy (współpracy) zdalnej	75,0%
umiejętność komunikowania się	87,1%	zdolność myślenia krytycznego	74,0%
umiejętność podejmowania decyzji	87,1%	zdolność myślenia abstrakcyjnego	68,6%
umiejętność współpracy	85,9%	przedsiębiorczość	67,5%
umiejętność zarządzania czasem	85,5%	umiejętność działania w różnych środowiskach kulturowych	67,3%
umiejętność uczenia się	85,5%	umiejętność kierowania zespołem	62,9%

Diagram 3.1. Użyteczność kwalifikacji i kompetencji według mieszkańców w zależności od ich statusu (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

umiejętność obsługi komputera	83,5%	znajomość języka angielskiego	60,7%
umiejętność wykorzystania mediów społecznościowych	80,5%	umiejętności w zakresie nauk ścisłych (matematyczne, przyrodnicze)	57,1%
umiejętność dzielenia się wiedzą	80,3%	umiejętność pracy z dużymi bazami danych	53,8%
umiejętność rozumienia pojęć i zagadnień wykraczających poza własną dyscyplinę	78,4%	wielojęzyczność (co najmniej 2 języki obce)	32,0%
zdolność osiągania zaplanowanych rezultatów	78,2%	wiedza w obszarze związanym z wykonywaną pracą	16,8%
zdolność myślenia kreatywnego	76,7%	wykształcenie w obszarze związanym z wykonywaną pracą	15,1%
umiejętność wykorzystania technologii cyfrowych	75,4%	wymagane prawem uprawnienia do wykonywania danego zawodu	14,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Najwięcej osób (po 80% i więcej) wskazywało na tzw. umiejętności miękkie (komunikowanie się, zarządzanie czasem, współpraca itp.). Pozytywny jest również fakt, że **83,5% osób posiada umiejętność obsługi komputera, 80,5% potrafi wykorzystywać media społecznościowe, a 75,4% technologie cyfrowe**. Tego rodzaju umiejętności wymaga nieustanny rozwój technologii występujący w każdej sferze życia. Wyniki badań wykazały również, że średnio co trzecia osoba posługuje się dwoma lub więcej językami obcymi (32%), a językiem angielskim 60,7% badanych osób.

Omawiając kwestie związane z kompetencjami/kwalifikacjami, warto też podkreślić temat **edukacji**, która bezpośrednio wpływa na zdolność ich kształtowania, rozwijania i zdobywania kolejnych. **Aż 97,3% władz jednostek samorządu terytorialnego uznała, że rozwój edukacji to ważna determinanta rozwoju społeczno-gospodarczego gminy/powiatu**. Ponadto, **co drugi przedsiębiorca (52,1%), który otrzymał wsparcie od powiatu lub gminy w zakresie podnoszenia poziomu kwalifikacji pracowników uznał, że aspekt ten istotnie wpływa na konkurencyjność firmy**. Jeżeli poziom edukacji od najmłodszych lat jest na odpowiednio wysokim poziomie, można się spodziewać, że kapitał ludzki będzie atrakcyjny dla istniejących pracodawców i potencjalnych inwestorów. Oprócz tego, odpowiednia edukacja może kształtować postawy przedsiębiorcze, przyczyniając się do powstawania nowych firm, a to również oddziałuje pozytywnie na rozwój społeczno-gospodarczy.

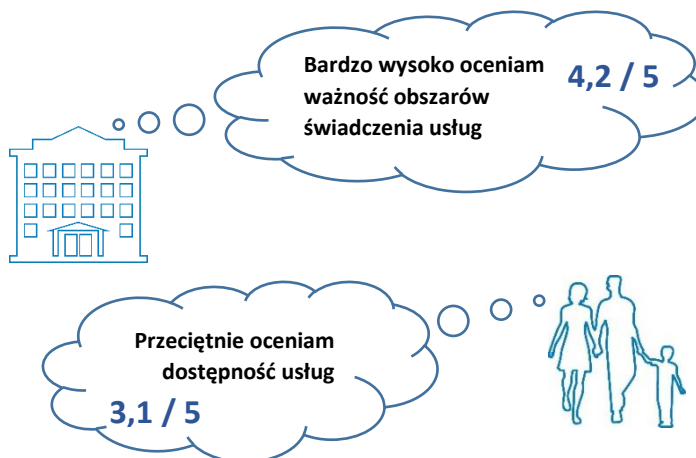
3.2. Oferta nowoczesnych usług

Ważnym elementem kształtowania rozwoju społeczno-gospodarczego oraz konkurencyjności regionu jest oferowanie nowoczesnych usług przez różnego rodzaju instytucje. Tego rodzaju usługi mogą wpływać nie tylko na wzrost kwalifikacji mieszkańców lub na ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej, ale także na wiele sfer życia prywatnego, np. usługi medyczne, kulturalne czy rekreacyjne.

Jak pokazują wyniki badań **JST województwa warmińsko-mazurskiego** uważają, że **obszary związane ze świadczeniem nowoczesnych usług dla mieszkańców są bardzo ważne z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki**. W skali pięciostopniowej średnia ocena wyniosła 4,2. Wysoka ocena postawiona została każdemu z obszarów, tj. **ochrona zdrowia (średnia ocena 4,50), edukacja (4,45), wspieranie przedsiębiorczości (4,21), kultura (4,14), sport (4,11), wsparcie seniorów (4,10) czy wspieranie innowacyjności (3,90)**.

Nowoczesne usługi wprowadzane w wymienionych, ale też i innych obszarach powodują, że region dostosowuje się do stale zmieniającego się otoczenia kształtowanego przez rewolucję informatyczną, ideę przemysłu 4.0 itp. Dlatego **mało optymistyczny jest fakt, że najniżej spośród wymienionych obszarów oceniono wpieranie innowacyjności**. Trendy globalne wskazują na jeszcze silniejsze, niż dotychczas, ukierunkowanie procesów rozwoju krajów i regionów na szeroko rozumianą innowacyjność. Gospodarka oparta na wiedzy wymaga jak największej liczby innowacyjnych przedsiębiorstw. Dlatego należałoby zwiększyć świadomość władz jednostek samorządu terytorialnego jak istotne jest wsparcie innowacyjności przedsiębiorstw w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Niestety, **mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego znacznie gorzej oceniają dostępność poszczególnych czynników jakości życia związanych ze świadczeniem nowoczesnych usług**. W skali pięciostopniowej średnia ocena wszystkich rodzajów świadczonych usług wyniosła 3,1. Spośród wielu z nich, **mieszkańcy nie ocenili wysoko ani jednego czynnika jakości życia** (wykres nr 3.2). Dostępność większości z nich oceniona została przeciętnie lub jeszcze gorzej. To

Wykres 3.2. Ocena mieszkańcami dostępności poszczególnych czynników jakości życia (w skali od 1 do 5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

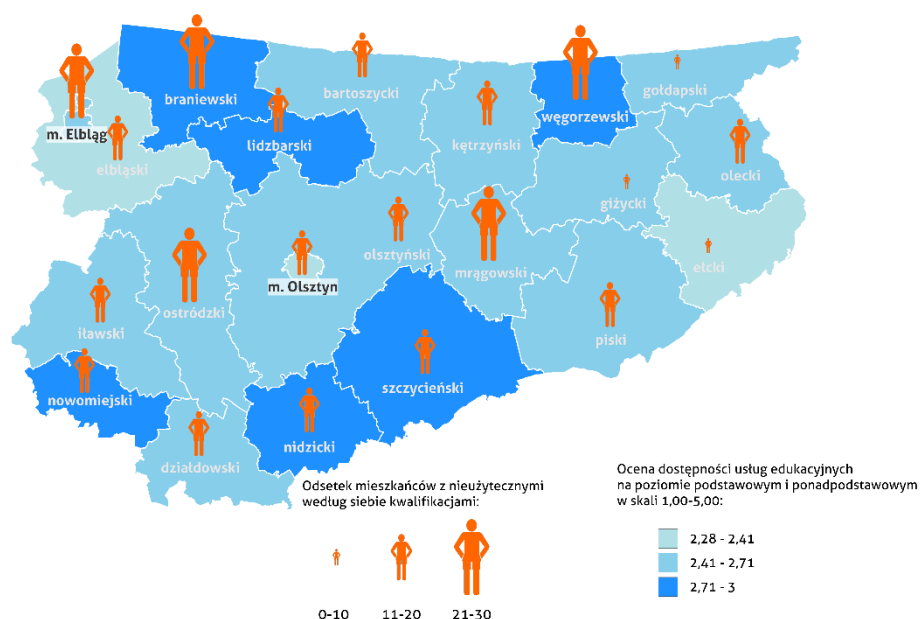
Uwagi: za ocenę wysoką uznaje się wartość mieszczącą się w przedziale: **3,51-5,00**.

uświadamia, że **usługi świadczone w poszczególnych obszarach muszą być stale udoskonalane**. Czynniki jakości życia ze stosunkowo wyższymi ocenami, którym niewiele „brakuje” do oceny wysokiej to: usługi teleopiekuńcze, opieka zdrowotna, usługi telemedyczne, resocjalizacyjne i wspierania rodziny.

Najgorzej mieszkańcy oceniają dostępność usług edukacyjnych na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym (2,53) oraz dostępność przedszkoli (2,76). Oba te obszary odpowiadają za kształtowanie rozwoju przyszłych pokoleń, które w przyszłości wejdą na rynek pracy województwa oraz na które w przyszłości spadnie odpowiedzialność za rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Zatem otrzymane wyniki badań są mało optymistyczne. Analizując średnie oceny edukacji na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym pod kątem rozkładu przestrzennego, widoczne jest, że najniżej ten aspekt oceniono w

powiatach: **ełckim, elbląskim i w mieście Olsztyn**, a **więc największych aglomeracjach miejskich i ich otoczeniu**. Co ciekawe, **niskie oceny dostępności edukacji nie są skorelowane z odsetkiem mieszkańców uznających, że ich kwalifikacje nie są użyteczne na rynku pracy**. Dlaczego zatem oceniono edukację tak nisko? Bardzo prawdopodobne jest, że istnieje związek z nauką zdalną wprowadzoną w 2020 r. z powodu pandemii. Badania w kolejnych latach być może potwierdzą tę tezę.

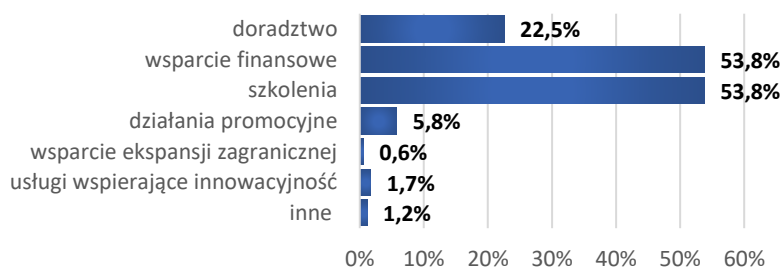
Mapa 3.2. Ocena dostępności usług edukacyjnych na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym w podziale na powiaty w odniesieniu do oceny użyteczności swoich kwalifikacji przez mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Nowoczesne usługi mają również bezpośredni wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej. Przykładowo korzystanie z usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu może pozytywnie wpłynąć na rozwój firmy. Niestety **tylko 19,5% przedsiębiorców biorących udział w badaniu korzystało z usług instytucji otoczenia biznesu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego**. Jak obrazuje wykres nr 3.3, spośród

Wykres 3.3. Odsetek przedsiębiorców korzystających z poszczególnych usług instytucji otoczenia biznesu (w %)

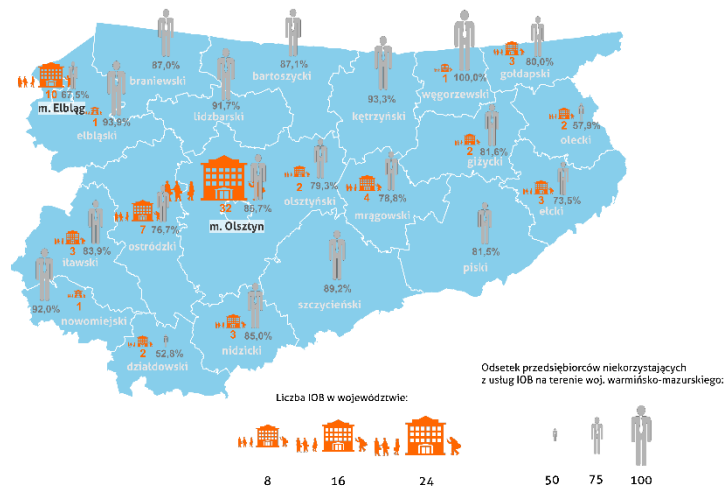
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020*

przedsiębiorców korzystających z usług instytucji otoczenia biznesu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, 53,8% wskazało na wsparcie finansowe, taki sam odsetek korzystał ze szkoleń, a 22,5% z usług doradczych. Bardzo często podkreślanym problemem, nie tylko w województwie warmińsko-mazurskim, ale w Polsce ogółem, jest brak współpracy między nauką i biznesem. Niestety potwierdzają to otrzymane wyniki badań, ponieważ **jedynie 1,7% przedsiębiorców korzystało z usług wspierających innowacyjność, na które składa się rozwój współpracy nauki z biznesem.**

Zastanawiający jest **bardzo wysoki odsetek przedsiębiorców nie korzystających z usług instytucji otoczenia biznesu z terenu województwa warmińsko-mazurskiego (80,5%).**

Przedstawione na mapie nr 3.3 wyniki nie potwierdzają założenia, że brak dostępu do IOB w swoim powiecie jest powodem niskiego poziomu korzystania z ich usług. Doskonałym tego przykładem jest miasto Olsztyn, gdzie z usług instytucji otoczenia biznesu nie korzysta aż 87,7%, mimo że tego rodzaju instytucji jest tam najwięcej. Bardzo zbliżone wartości występują w powiecie braniewskim, bartoszyckim oraz szczycieńskim, a nie ma tam ani jednej instytucji. Ponadto, w powiatach działdowskim i oleckim można zauważyć stosunkowo najniższy odsetek przedsiębiorców niekorzystających z usług instytucji otoczenia biznesu, a na terenie tych powiatów funkcjonują jedynie po dwie instytucje. **Wysoki odsetek przedsiębiorców niekorzystających z usług instytucji otoczenia biznesu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego nie wynika również z faktu, że przedsiębiorcy korzystają z usług instytucji zlokalizowanych w innych częściach Polski lub za granicą.** Jedynie 7,9% spośród badanych przedsiębiorców korzystało z usług podmiotów w innych częściach Polski poza województwem warmińsko-mazurskim, a z usług świadczonych przez instytucje zlokalizowane w innych krajach korzystało 4,1% przedsiębiorców.

Mapa 3.3. Odsetek przedsiębiorców niekorzystających z usług IOB z terenu województwa warmińsko-mazurskiego w ujęciu przestrzennym oraz liczba IOB w poszczególnych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020*.

Badania wskazują, że **głównym powodem niekorzystania przez przedsiębiorców z usług instytucji otoczenia biznesu jest brak takiej potrzeby.** Taki powód podało, aż 74,2% przedsiębiorców niekorzystających z usług. Jedynie 6,5% przedsiębiorców za przyczynę wskazało brak znajomości oferty instytucji otoczenia biznesu w regionie. Więcej na ten temat przedstawiono w rozdziale *Inteligentne specjalizacje województwa*.

Optymistyczne są wyniki badań ukazujące jakość świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu usług, o czym szerzej jest mowa w rozdziale *Profesjonalne organizacje*.

3.3. Profesjonalne organizacje

Odpowiednie kształtowanie oraz profesjonalne świadczenie nowoczesnych usług przez różnego rodzaju instytucje wymaga nie tylko wysokich kwalifikacji zatrudnionych tam pracowników, ale również wypracowania dobrych relacji między tymi podmiotami tworząc tzw. sieci instytucjonalne. Ponadto w warunkach stale zmieniającego się otoczenia (instytucjonalnego, gospodarczego itd.) wymagane jest, aby różnego rodzaju instytucje stale udoskonalały swoje usługi.

Badanie pokazało, że **jedynie 36,4% badanych instytucji otoczenia biznesu w 2020 r. poprawiło jakość przynajmniej jednej z oferowanych przez siebie usług w stosunku do roku 2019.** Nie jest to niestety wynik zadowolający. Brak poprawy świadczonych usług, zdaniem instytucji, wynikał z barier występujących na poziomie lokalnym (średnio 30,5%), wojewódzkim (26,6%) i krajowym (17,6%).

Mimo wszystko optymistyczne są wyniki badań ukazujące, że **przedsiębiorcy korzystający z poszczególnych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu bardzo wysoko ocenili ich jakość.** Doradztwo, działania promocyjne, wsparcie ekspansji zagranicznej oraz usługi wspierające innowacyjność (w tym rozwój współpracy nauki z biznesem) zostały ocenione wysoko przez 100% korzystających z tych usług przedsiębiorców. Nieznacznie mniej, bo 97,8% przedsiębiorców oceniło wysoko organizowane przez instytucje otoczenia biznesu szkolenia, a ze wsparcia finansowego było zadowolonych 94,6% przedsiębiorców. Otrzymane wyniki badań świadczą o wysokim zadowoleniu z jakości usług oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu. W skali pięciostopniowej łączna średnia ocena wyniosła 4,5.

Warto także przyjrzeć się ocenom jakości poszczególnych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu w zależności od miejsca ich funkcjonowania (Tabela nr 3.2). Nie trudno zauważyć, że wszystkie usługi zostały ocenione wysoko, ale **najwyżej przedsiębiorcy województwa warmińsko-mazurskiego ocenili usługi świadczone przez instytucje otoczenia biznesu**

Tabela 3.2. Ocena świadczonych przez IOB usług w zależności od ich lokalizacji.

Rodzaj usługi	IOB w woj. warmińsko-mazurskim	IOB w kraju poza woj. warmińsko-mazurskim	IOB poza krajem
Doradztwo	4,69	4,55	4,67
Wsparcie finansowe	4,26	4,22	4,25
Szkolenia	4,32	4,24	4,29
Działania promocyjne	4,30	-	-
Wsparcie ekspansji zagranicznej	5,00	-	-
Usługi wspierające innowacyjność	4,67	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020*.

Uwagi: za ocenę wysoką uznaje się wartość mieszczącą się w przedziale: 3,51-5,00.

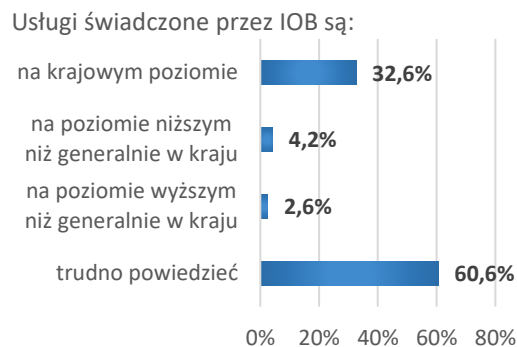
Warto także przyjrzeć się ocenom jakości poszczególnych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu w zależności od miejsca ich funkcjonowania (Tabela nr 3.2). Nie trudno zauważyć, że wszystkie usługi zostały ocenione wysoko, ale **najwyżej przedsiębiorcy województwa warmińsko-mazurskiego ocenili usługi świadczone przez instytucje otoczenia biznesu**

z naszego regionu – jest to bardzo pozytywny wynik. Co więcej, z takich usług jak: działania promocyjne, wsparcie ekspansji zagranicznej oraz innowacyjności korzystano jedynie na terenie naszego województwa.

Wysoką jakość usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu województwa warmińsko-mazurskiego potwierdza wartość wskaźnika % przedsiębiorstw twierdzących, że IOB świadczą usługi na dobrym, krajowym poziomie. Co prawda wyniósł on tylko 32,6%, ale pozytywnym jest fakt, że tylko 4,2% przedsiębiorców oceniło poziom świadczonych usług jako niższy niż ten występujący generalnie w kraju. 2,6% przedsiębiorców uznało, że poziom świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu usług był wyższy niż w kraju. Aż 60,6% przedsiębiorców miało problem z określeniem tej kwestii, co wynika zapewne z faktu braku korzystania z usług instytucji innych niż te z regionu.

Biorąc pod uwagę niewielki odsetek przedsiębiorstw korzystających z usług instytucji otoczenia biznesu (19,5%), o czym mowa szerzej w rozdziale *Oferta nowoczesnych usług*, nie przeprowadzono szczegółowej analizy rozkładu terytorialnego jakości ich świadczenia.

Wykres 3.4. Poziom świadczonych usług przez IOB według przedsiębiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020*.

4. Gospodarka

4.1. Satysfakcjonująca praca

W ostatnich latach w województwie warmińsko-mazurskim nastąpił znaczący spadek stopy bezrobocia, jednak jej poziom jest nadal najwyższy spośród wszystkich regionów. Na Warmii i Mazurach na tle kraju przybywa relatywnie niewiele miejsc pracy. W połączeniu z jakością życia, miejsca pracy wysokiej jakości, powinny dawać podstawę do optymistycznego myślenia o przyszłości oraz zachęcać do realizacji swoich ambicji życiowych, ograniczając tym samym skalę migracji poza region.

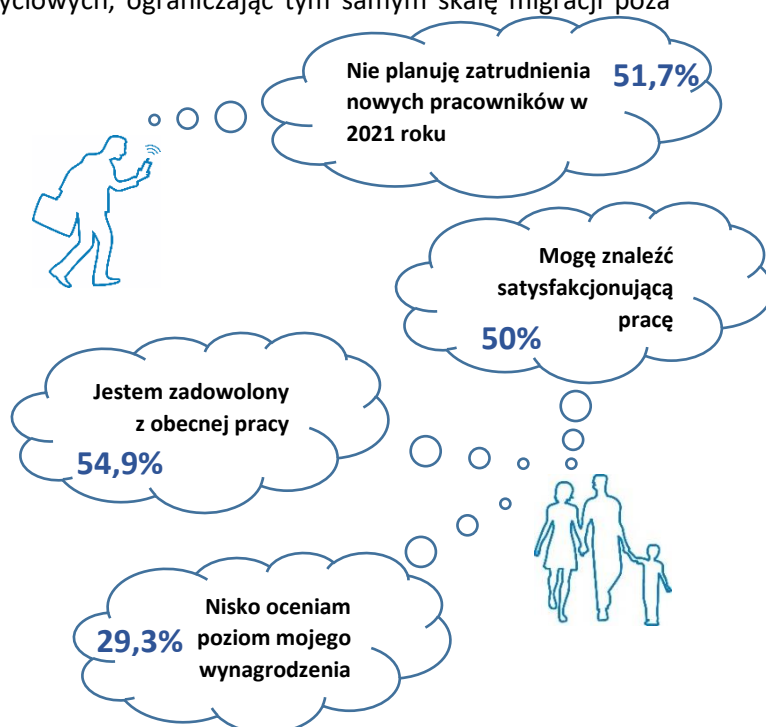
Jak pokazują wyniki badań **tylko 50% mieszkańców regionu uważa, że w województwie warmińsko-mazurskim można znaleźć satysfakcjonującą pracę**, co można uznać za wynik niezadowolający. Tym bardziej, że znaczący odsetek mieszkańców (ok. 30,6%) twierdzi, że na Warmii i Mazurach pracy na miarę ich oczekiwań nie można znaleźć. Wynik ten jednak nie zaskakuje, znając uwarunkowania i sytuację regionalnego rynku pracy.

Porównywalny odsetek, tj. **54,9% mieszkańców województwa jest zadowolonych z obecnie wykonywanej pracy**, co również nie należy do satysfakcjonującego, aczkolwiek spodziewanego poziomu.

W opinii mieszkańców problemy z pozyskaniem zadowolającej pracy wynikają głównie ze specyfiki rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego, tj. ogólnie małej liczby dostępnych miejsc pracy. Potwierdzają to **wyniki badania przedsiębiorców z województwa warmińsko-mazurskiego wskazujące, że 51,7% z nich nie planuje zatrudniania nowych pracowników w roku 2021**. Jednocześnie tylko ok. 26,2% firm takie plany poczyniła, w tym w większości z nich (88%) mieliby to być pracownicy z Polski. Zapewne duży wpływ na taką postawę mają wprowadzone obostrzenia w wyniku pandemii Covid-19.

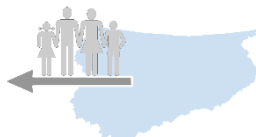

Kolejnym powodem, wskazywanym przez mieszkańców, problemów z pozyskaniem satysfakcjonującej pracy jest niski poziom wynagrodzeń. Ta teza również znalazła potwierdzenie w wynikach badania. Ok. **29,3% mieszkańców województwa nisko ocenia poziom swojego wynagrodzenia**. Odsetek ten jest zdecydowanie większy (35,8%) wśród osób, które nie są usatysfakcjonowane z aktualnej pracy, co wskazuje, że

niski poziom wynagrodzenia jest istotnym czynnikiem braku zadowolenia z pracy w województwie warmińsko-mazurskim. Ogółem w województwie warmińsko-mazurskim zadowolonych z wysokości otrzymywanego wynagrodzenia jest 27,1% mieszkańców.

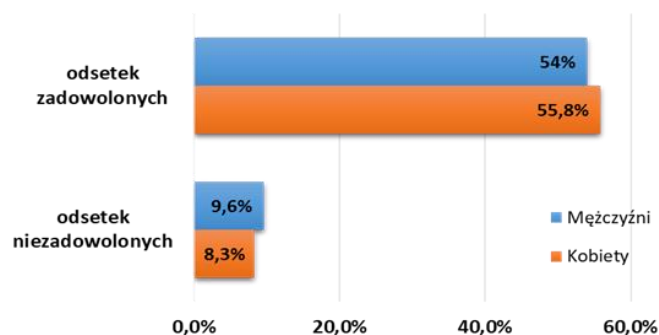
Postrzeganie możliwości znalezienia wysokiej jakości miejsca pracy oraz satysfakcja z pracy nie są uzależnione od pochodzenia mieszkańca województwa warmińsko-mazurskiego. Wśród rodowitych mieszkańców regionu, udział osób twierdzących, że znalezienie takiej pracy jest możliwe, jest tylko nieznacznie większy (ok. 51,1%), a zadowolonych z pracy nawet nieznacznie mniejszy (ok. 53,9%).

Dla mieszkańców województwa **brak możliwości posiadania dobrej, satysfakcjonującej pracy nie jest kluczowym aspektem podjęcia decyzji o zmianie miejsca zamieszkania** na inne województwo lub inny kraj. Spośród osób, które uważają, że w regionie nie ma możliwości znalezienia dobrej pracy, ok 42,8% twierdzi, że gdyby miało pełną swobodę wyboru to wyemigrowałoby z województwa. Podobnego zdania są także osoby, które twierdzą, że na Warmii i Mazurach można znaleźć satysfakcjonującą pracę – w tym przypadku 44,1% respondentów twierdziło, że przy pełnej swobodzie wyboru opuściłoby nasz region.

W województwie warmińsko-mazurskim **w większym stopniu kobiety niż mężczyźni są usatysfakcjonowani z wykonywanej pracy.** Jak pokazuje wykres 4.1, odsetek kobiet mających taki pogląd jest o 1,8 p.p. większy niż mężczyzn. Ponadto, o ok. 1,3 p.p. mniej kobiet niż mężczyzn uważa, że zadowalającej pracy na Warmii i Mazurach nie posiada. Mimo tego to mężczyźni częściej niż kobiety twierdzą, że w województwie warmińsko-mazurskim można znaleźć satysfakcjonującą pracę. Takie zdanie ma 52,9% mężczyzn oraz 47,2% kobiet.

Wykres 4.1. Odsetek osób zadowolonych z wykonywanej obecnie pracy w podziale na płeć

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

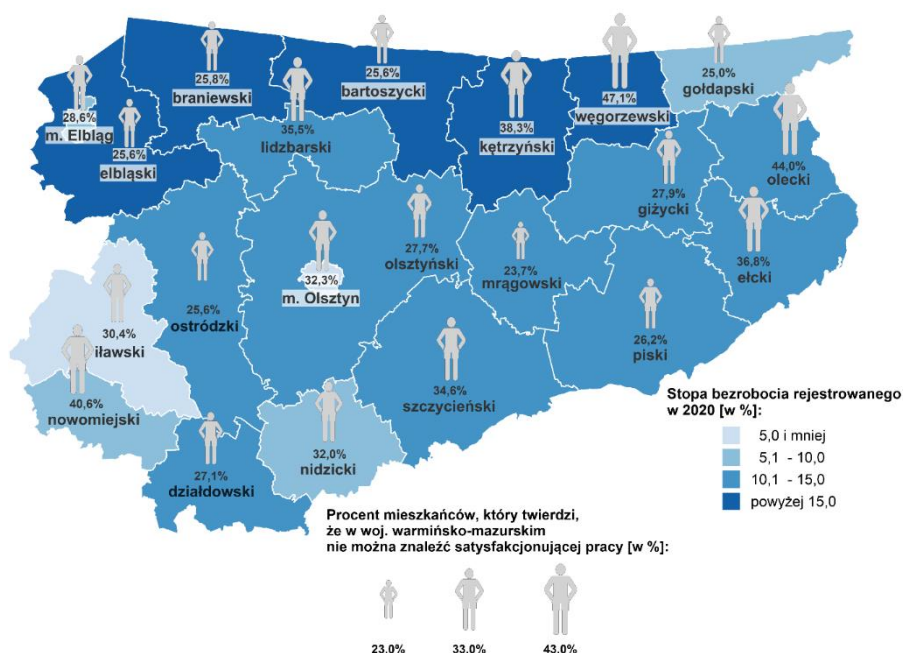
Problemy ze znalezieniem dobrych ofert pracy są niezależne od wykształcenia mieszkańców.

W każdym z rodzajów wykształcenia (podstawowe i gimnazjalne, średnie ogólne i zawodowe oraz wyższe) odsetek zarówno osób dostrzegających w województwie warmińsko-mazurskim oferty pracy wysokiej jakości, jak i wskazujących na zadowolenie z aktualnej pracy jest porównywalny i wynosi odpowiednio ok. 50% i ok. 54-60% mieszkańców. Koresponduje to z wyciągniętym w poprzedniej części raportu wnioskiem odnośnie kwalifikacji i kompetencji mieszkańców, tj. nie można stwierdzić, że im wyższy poziom wykształcenia, tym kwalifikacje i kompetencje są bardziej użyteczne na rynku pracy. Zatem **w województwie warmińsko-mazurskim, dla każdego stopnia wykształcenia poziom jakości dostępnych miejsc pracy jest porównywalny.** Celem działań Samorządu Województwa powinno być jednak tworzenie warunków sprzyjających zwiększeniu liczby miejsc pracy wysokiej jakości, aby więcej mieszkańców regionu mogło być usatysfakcjonowanych w obszarze zawodowym i jednocześnie region mógł się szybciej rozwijać. Działania te muszą iść w parze z troską o zapewnienie możliwości wzrostu kwalifikacji i kompetencji przyszłym oraz obecnym pracownikom, jak również dopasowaniem ich do wymagań i potrzeb rynku pracy.

Interesująca jest również analiza rozkładu przestrzennego osób twierdzących, że na Warmii i Mazurach nie można znaleźć satysfakcjonującej pracy. Pokazuje ona, że **kwestia dostępności miejsc pracy wysokiej jakości nie do końca jest powiązana ze stopą bezrobocia rejestrowanego**.

Szczególnie widoczne jest to w północnym pasie województwa, w którym powiaty charakteryzują się wysokim poziomem bezrobocia. Badania pokazały, że ich mieszkańcy w mniejszym stopniu niż w pozostałej części województwa dostrzegają problem braku dobrej jakości pracy. Wyjątek

Mapa 4.1. Odsetek osób twierdzących, że w regionie można znaleźć satysfakcjonującą pracę w podziale na powiaty w odniesieniu do stopy bezrobocia rejestrowanego.

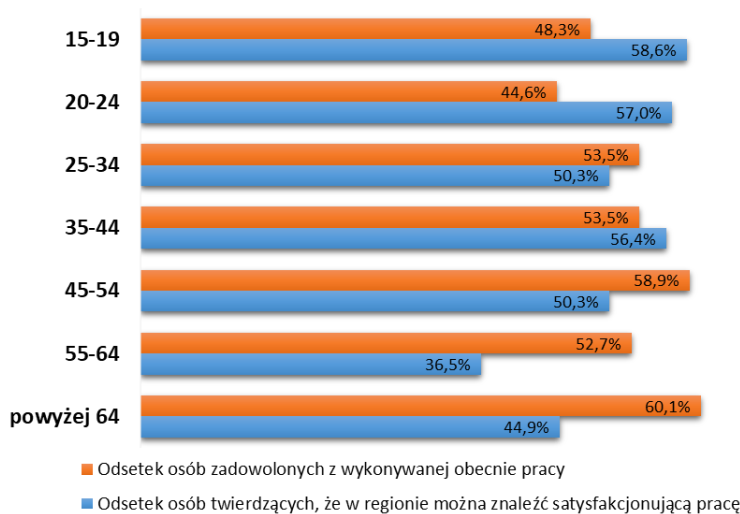

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

stanowią powiaty węgorzewski oraz kętrzyński, w których odsetek takich osób jest znaczący.

Bardzo optymistycznie o możliwości znalezienia ciekawej pracy na Warmii i Mazurach wypowiadają się natomiast osoby nieposiadające formalnego wykształcenia. W tej grupie badanych 68,4% osób wyrażało opinię, że w naszym regionie można otrzymać zadowalającą pracę. Co ciekawe i optymistyczne, stosunkowo duży odsetek ludzi młodych w wieku 15-19 lat (58,6%) oraz w wieku 20-24 lat (57%), którzy nie weszli jeszcze na rynek pracy, lub funkcjonują na nim od niedawna, zauważa w województwie warmińsko-mazurskim pracę, która ich satysfakcjonuje. Wraz ze wzrostem wieku mieszkańców liczba takich osób zmniejsza się.

Wykres 4.2. Odsetek osób twierdzących, że w regionie można znaleźć satysfakcjonującą pracę oraz zadowolonych z wykonywanej pracy w podziale na wiek

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Inaczej wygląda ocena zadowolenia z już wykonywanej pracy przez mieszkańców województwa, gdzie odsetek ten jest wyższy właśnie wśród osób, które już weszły na rynek pracy i wzrasta wraz z wiekiem.

Co ciekawe **obserwowane są znaczne różnice pomiędzy satysfakcją z aktualnej pracy, a dostrzeganiem możliwości znalezienia satysfakcjonującej pracy.** W szczególności dotyczy to osób w wieku 45+. Ta grupa wiekowa charakteryzuje się mniejszą mobilnością na rynku pracy, ponadto stopa bezrobocia jest w niej najwyższa (36,9%) spośród wszystkich grup wiekowych. Nie powinno dziwić zatem, że osoby te częściej nie dostrzegają w województwie satysfakcjonującej pracy, a są zadowoleni z tej co posiadają.

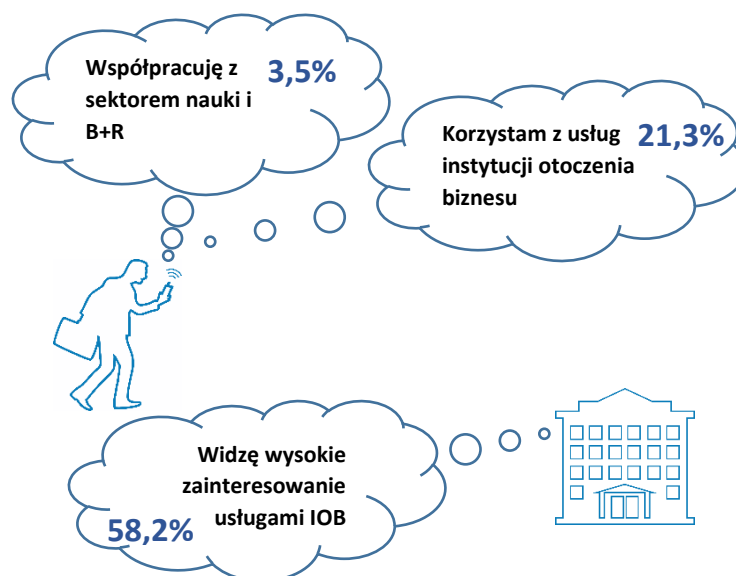
Dokonano również oceny, na ile istotne dla wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw z województwa warmińsko-mazurskiego jest otrzymywane na poziomie lokalnym (gmina / powiat) wsparcie ukierunkowane na zwiększenie podaży siły roboczej. **Takie wsparcie w roku 2020 otrzymało ok. 41% przedsiębiorstw z województwa warmińsko-mazurskiego, a ok. 52% z nich uważa, że było ono istotne z punktu widzenia wzrostu ich konkurencyjności.** Pokazuje to zasadność podejmowania działań zwiększających nie tylko dostępne miejsca pracy, ale również liczbę potencjalnych pracowników.

4.2. Inteligentne specjalizacje województwa

Założeniem istnienia inteligentnych specjalizacji jest rozwój regionu poprzez sektory gospodarki będące źródłem przewag konkurencyjnych. W województwie warmińsko-mazurskim są obecnie zidentyfikowane trzy inteligentne specjalizacje: ekonomia wody, żywność wysokiej jakości oraz drewno i meblarstwo, a także obszary je wspierające: ICT, bezpieczeństwo, logistyka, finansowanie, targi i promocja. Jednocześnie nie jest to katalog zamknięty i trwają prace nad odkrywaniem nowych przestrzeni gospodarki regionu, które mogłyby stanowić nowe specjalizacje.

W rozwoju województwa ważne jest również wspieranie przedsiębiorstw, szczególnie przez instytucje otoczenia biznesu, w korzystaniu z dostępnych narzędzi rozwoju oraz współpraca z sektorem badawczo-rozwojowym i nauki, co pomoże firmom z Warmii i Mazur wejść na wyższy poziom rozwoju i osiągnąć przewagę konkurencyjną.

Wyniki badań wykazały **znikomą skłonność przedsiębiorstw do współpracy z sektorem nauki i badawczo-rozwojowym w województwie warmińsko-mazurskim**. Taką współpracę w roku 2020 podejmowało zaledwie 3% firm w regionie. **Tego typu współpraca nie odbywa się również z partnerami spoza województwa**, podejmowało ją zaledwie 0,5% przedsiębiorstw. Niestety **okazuje się, że ponad połowa realizowanej w województwie współpracy polegała na odbywaniu staży i praktyk oraz podnoszeniu kwalifikacji czy zdobywaniu wiedzy**, co nie jest docelową i oczekiwaną formą współpracy nauki i biznesu w celu zwiększania konkurencyjności regionu.

Relatywnie częściej współpraca na linii biznes-nauka występowała wśród firm zatrudniających od 50 do 249 pracowników (5% tych firm) oraz od 250 do 999 (6,3%).

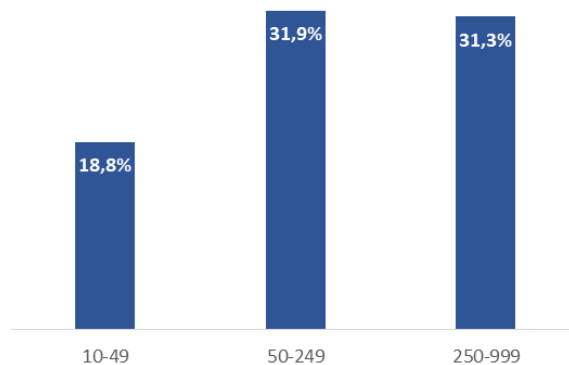
Co cenne, **pomimo niewielkiego zainteresowania przedsiębiorstw współpracą z sektorem nauki lub B+R, to jak już do niej dochodziło, zdecydowana większość przedsiębiorstw była z niej zadowolona** - 91% firm współpracujących z sektorem nauki i/lub B+R w województwie i 100% firm współpracujących z podmiotami spoza województwa.

Z uwagi na niewielki odsetek przedsiębiorstw regionu współpracujących z sektorem nauki i/lub B+R (3,5%), nie jest zasadne przeprowadzenie szczegółowej analizy tego zjawiska w rozkładzie terytorialnym.

Zdaniem przedsiębiorców, **głównym powodem niepodjęcia współpracy z sektorem nauki i/lub B+R na Warmii i Mazurach był brak takiej potrzeby** (wśród 77% firm niepodjmujących współpracy), a **następnie brak środków finansowych** (wśród 15%). Ważne jest zatem realizowanie wszelkiego rodzaju działań uświadamiających korzyści biznesowe dla przedsiębiorców z efektów współpracy w zakresie prac badawczo-rozwojowych. W dalszym ciągu niezbędny jest dostęp przedsiębiorców do zewnętrznych źródeł finansowania takiej działalności.

Jak wykazano w rozdziale *Oferta nowoczesnych usług*, niewielka jest również skłonność warmińsko-mazurskich przedsiębiorstw do korzystania z usług instytucji otoczenia biznesu. Korzystanie z zewnętrznego wsparcia oferowanego przez instytucje otoczenia biznesu nie jest zjawiskiem powszechnym na Warmii i Mazurach. W 2020 r. skorzystało z niego 21,3% firm, przy czym częściej występowało to wśród przedsiębiorstw o liczbie pracujących 50-249 oraz 250-999 osób (pow. 31%), niż zatrudniające od 10 do 49 osób (18,8%). Współpracę z instytucjami otoczenia biznesu najczęściej podejmowały firmy prowadzące działalność w sekcjach związanych z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (54,5% przebadanych firm) oraz dostawą wody, gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz działalnością związaną z rekultywacją (38,9%).

Wykres 4.3. Odsetek firm z Warmii i Mazur korzystających z usług instytucji otoczenia biznesu w podziale na wielkość firmy mierzoną liczbą pracujących

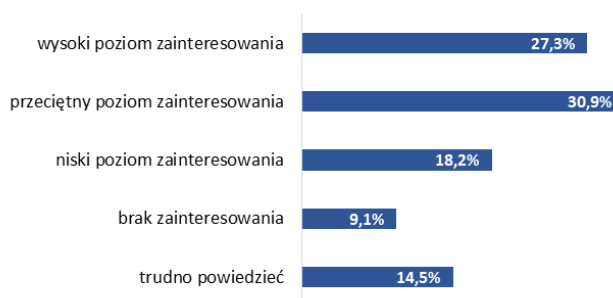
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020*.

Głównym powodem niekorzystania z usług warmińsko-mazurskich IOB przez firmy był brak takiej potrzeby – w 88% przypadków, **a następnie brak znajomości oferty IOB w regionie** – w 8%. Zaskakującym jest fakt, że żadna firma nie zgłosiła braku odpowiednich dla niej usług świadczonych przez IOB. Wydaje się, że **uzyskane wyniki mogą świadczyć o jeszcze ciągle za małej świadomości przedsiębiorców o możliwości uzyskania odpowiedniego wsparcia od instytucji otoczenia biznesu w regionie oraz szansy jakie ono ze sobą niesie**. Zatem brak potrzeby korzystania ze wsparcia może wynikać po prostu z jej nieświadomości.

Jak wykazano w rozdziale *Profesjonalne organizacje*, **przedsiębiorcy korzystający z poszczególnych usług świadczonych przez IOB bardzo wysoko ocenili ich jakość**. Pozytywną ocenę wystawiło ok. 97% przedsiębiorstw korzystających z usług instytucji otoczenia biznesu.

Co ciekawe, same **instytucje otoczenia biznesu, zdecydowanie bardziej pozytywnie postrzegają poziom zainteresowania świadczonymi przez nie usługami wśród przedsiębiorców z regionu**. Takie zdanie posiada ok. 58,2% instytucji otoczenia biznesu, z czego 27,3 p.p. ocenia zainteresowania jako wysokie. Zauważalne jest także zainteresowanie przedsiębiorstw spoza Warmii i Mazur usługami warmińsko-mazurskich instytucji otoczenia biznesu – dostrzegło je 29,1% z nich, ale w wysokim stopniu już tylko 10,9%.

Wykres 4.4. Ocena poziomu zainteresowania podmiotów z województwa warmińsko-mazurskiego usługami świadczonymi przez IOB (w %)

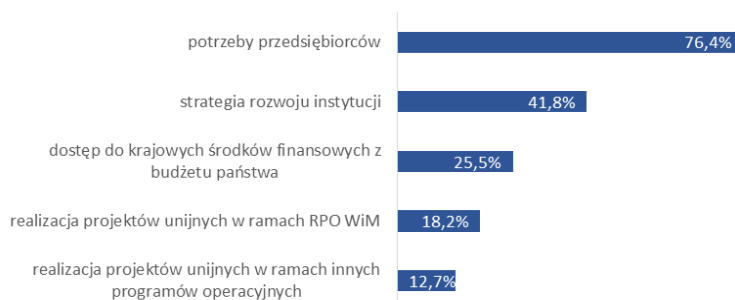

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru instytucjonalnego 2020*.

Wskazywanym przez instytucje otoczenia biznesu, głównym powodem braku zainteresowania firm świadczonymi przez nie usługami jest pandemia koronawirusa. Nie jest to dziwne, gdyż wprowadzone obostrzenia spowodowane sytuacją epidemiologiczną zaskoczyły wszystkich i na pewno część dotychczasowych usług instytucji otoczenia biznesu nie była dla przedsiębiorców już tak potrzebna. **Wydaje się jednak, że w dłuższym okresie nie powinna być to zasadnicza bariera. Nawet w dobie kryzysu gospodarczego spowodowanego pandemią, instytucje otoczenia biznesu mogłyby zmienić/przygotować ofertę wsparcia przedsiębiorstw na miarę problemów z jakimi aktualnie się one borykają.** Tym bardziej, że jak wspomniano wcześniej przedsiębiorcy nie mają uświadomionej potrzeby korzystania z

usług instytucji otoczenia biznesu. Cieszy zatem, że instytucje rozwój swoich usług opierają głównie o potrzeby przedsiębiorców, na co wskazuje aż 76,4% z nich. Nasuwa się zatem wniosek, że w celu zachęcenia do liczniejszej współpracy warmińsko-mazurskich firm z

Wykres 4.5. Wskazane przez IOB powody rozwoju ich usług (w %)

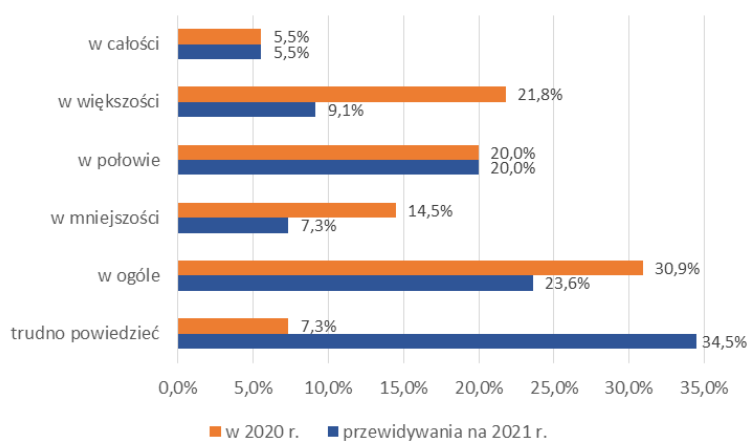

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru instytucjonalnego 2020*.

instytucjami otoczenia biznesu, przede wszystkim należałoby zintensyfikować działania informacyjne wśród przedsiębiorców w zakresie roli instytucji otoczenia biznesu oraz możliwych form wsparcia przez nie świadczonych. Z drugiej strony wskazane byłoby zdobywanie informacji o rzeczywistych aktualnych potrzebach przedsiębiorców, celem dostosowania oferty instytucji otoczenia biznesu.

W 2020 r. ok. **61,8% instytucji otoczenia biznesu z Warmii i Mazur finansowało świadczone usługi ze źródeł zewnętrznych**, z czego 5,5 p.p. w całości, zaś kolejne 21,8 p.p. w większości. Pozytywnym jest fakt, że ok. 30,9% nie potrzebuje zewnętrznego wsparcia finansowego do świadczenia usług na rzecz przedsiębiorców.

Wykres 4.6. Stopień finansowania źródłami zewnętrznymi świadczonych przez IOB usług w 2020 r. oraz przewidywany stopień finansowania w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru instytucjonalnego 2020*.

Przewidywania na rok 2021 są jeszcze niepewne - ok. 34,5% instytucji otoczenia biznesu nie

było w stanie określić stopnia współfinansowania realizacji usług zewnętrznymi źródłami finansowymi. **Wyniki wskazują jednak, że nie nastąpi spadek potrzeby wsparcia finansowego instytucji otoczenia biznesu.**

Instytucje otoczenia biznesu oceniają zewnętrznych źródeł finansowania usług.

Takiego zdania jest 45,5% z nich. Na dobre możliwości korzystania z zewnętrznych źródeł wskazuje ok. 27,3% warmińsko-mazurskich instytucji otoczenia

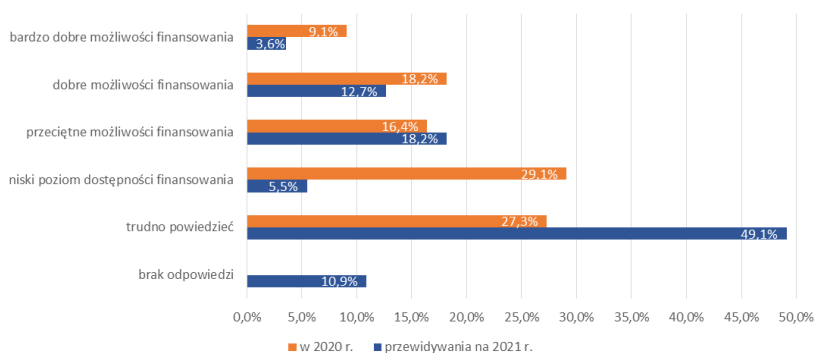
biznesu. Wskazywanym głównym powodem takiej sytuacji był kryzys gospodarczy spowodowany pandemią koronawirusa.

Jak wskazano w rozdziale *Profesjonalne organizacje*, tylko 36,4% instytucji otoczenia biznesu z Warmii i Mazur poprawiło w 2020 r. jakość przynajmniej jednej z oferowanych przez siebie usług. Relatywnie największy odsetek instytucji (21,8%) oferował firmom lepsze wsparcie finansowe, a u 20% poprawiła się usługa doradztwa.

Pojawiały się też oceny negatywne - ok. 32,7% instytucji otoczenia biznesu wskazało na spadek w 2020 roku poziomu przynajmniej jednej ze swoich usług.

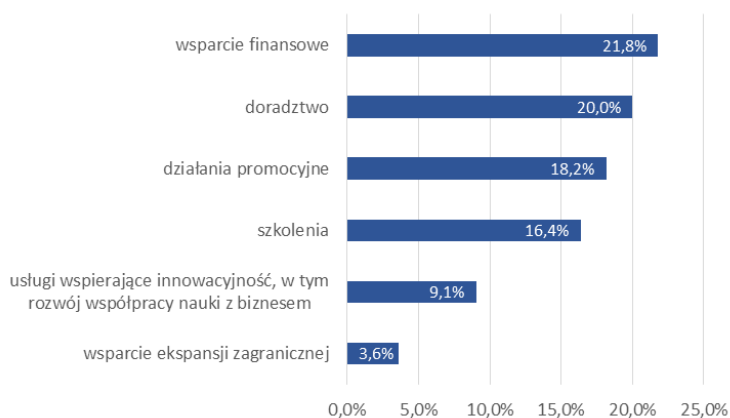
Najczęściej dotyczyło to usług szkoleniowych, których z uwagi na pandemię koronawirusa nie można było realizować w roku 2020 w tradycyjnej formie.

Wykres 4.7. Poziom dostępności zewnętrznych źródeł finansowania usług świadczonych przez IOB w 2020 r. oraz przewidywany poziom dostępności w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru instytucjonalnego 2020*.

Wykres 4.8. Poprawa poziomu jakości oferowanych usług przez IOB z Warmii i Mazur w 2020 r. w stosunku do 2019 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru instytucjonalnego 2020*.

4.3. Konkurencyjność gospodarki

W obecnych czasach, kiedy rozwój – zarówno w skali mikro, jak i makro – stał się powszechnym dążeniem, utrzymywanie i zwiększanie konkurencyjności gospodarczej jest jednym z ważniejszych zadań stojących przed województwem warmińsko-mazurskim. Jednak, jako dla regionu słabiej rozwiniętego gospodarczo, wyzwaniem nie jest bezpośrednio „walka” o czołowe miejsca na światowej arenie, a raczej maksymalne wykorzystanie swojego potencjału do zapewnienia odpowiedniego klimatu dla wzrostu innowacyjności i przedsiębiorczości. To w efekcie powinno dostarczyć impulsów rozwojowych innym istotnym gospodarczo obszarom.

Wyniki badania wykazały, że **rok 2020, w którym przeprowadzono badanie, był jednym z najcięższych dla przedsiębiorstw w ostatnich latach.**

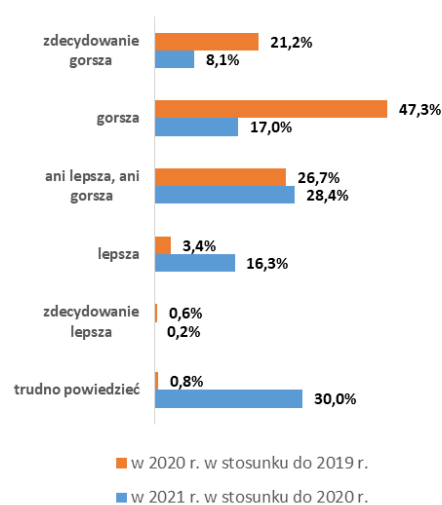
Ok. 68,5% firm stwierdziło, że ich ogólna sytuacja w 2020 roku uległa pogorszeniu w stosunku do roku 2019. Niebagatelny wpływ na to miały wprowadzone obostrzenia w wyniku pandemii koronawirusa. Najbardziej ucierpiały małe przedsiębiorstwa o liczbie pracujących od 10 do 49 – gorszą sytuację zanotowało ok. 70,8% z nich.

Cieszy jednak fakt, że pewna część – ok. 26,7% – zmiany nie odczuła. Poprawę wyników zanotowało jedynie ok. 4% firm. **Trudno w takiej sytuacji mówić o wzroście konkurencyjności przedsiębiorstw, był to raczej rok „przetrwania na rynku”.**

Przewidywania na rok 2021 nie były optymistyczne. **Ok. 25,1% przedsiębiorstw zakładała dalsze pogorszenie swojej sytuacji w najbliższej przyszłości.** Charakteryzowały się one jednak głównie dużą niepewnością – ok. 30% przedsiębiorców nie podjęło się określenia spodziewanej sytuacji w ich firmie. Jedynie 16,5% warmińsko-mazurskich przedsiębiorstw zakładała poprawę rezultatów działalności w roku 2021. Również w tym przypadku relatywnie najbardziej pesymistyczne przewidywania dotyczyły firm małych - prawdopodobne pogorszenie sytuacji wskazało ok. 26,8% z nich. Należy zwrócić uwagę, że jest to jedynie opinia przedsiębiorców, wyrażona w roku 2020, w którym nieznana była skala obostrzeń wprowadzanych stopniowo w roku 2021. Stąd

Wykres 4.9. Deklarowana i spodziewana sytuacja przedsiębiorstw z Warmii i Mazur

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020*.

należy spodziewać się znacznie większego odsetka przedsiębiorstw z gorszą sytuacją w roku 2021, niż wskazują na to badania.

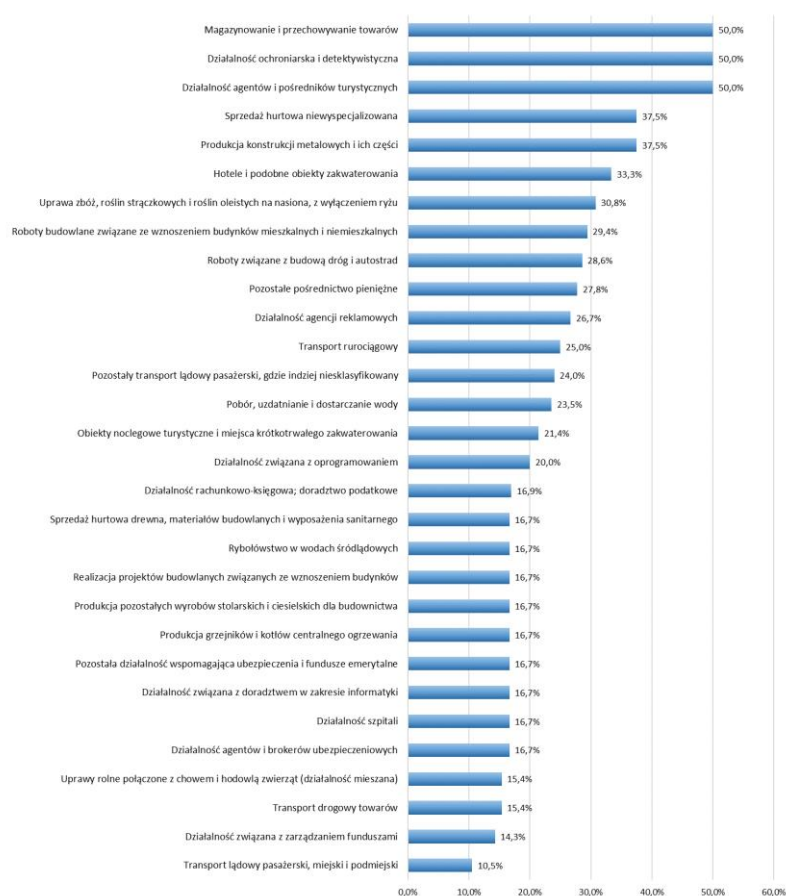
Wzrostowi konkurencyjności i innowacyjności nie sprzyja też niska aktywność firm z Warmii i Mazur na rynkach międzynarodowych – aż 90% z nich nie prowadziło działalności poza granicami kraju. Głównym tego powodem (u 47% przedsiębiorstw) był brak potrzeby, wynikający m.in. ze specyfiki prowadzonej działalności.

Nie dziwi fakt, że przedsiębiorstwa z Warmii i Mazur, które prowadziły działalność za granicą kraju, w 2020 roku nie zmieniły swojej pozycji na rynkach międzynarodowych (ok. 32% przedsiębiorstw), a nawet pogorszyły (ok. 34%). Poprawa pozycji nastąpiła zaledwie w przypadku 3% firm. Niewątpliwie to również efekt lockdownu związanego z pandemią koronawirusa, wprowadzonego w większości krajów Europy i Świata.

Analiza wyników w podziale na poszczególne sekcje prowadzenia działalności gospodarczej potwierdzają wyniki innych prowadzonych badań w tym obszarze¹. Najczęściej na pogorszenie sytuacji (50,0% odpowiedzi)

wskazywali przedsiębiorcy z branży *magazynowanie i przechowywanie towarów*, czyli tej branży, w której odnotowano największy wzrost odsetka wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych. Porównywalnie wysoki odsetek negatywnych odpowiedzi wystąpił w branży *działalność ochroniarska i detektywistyczna*, która charakteryzowała się jednocześnie jednym z największych procentowych spadków zatrudnienia i przychodów. Także co drugi badany przedsiębiorca z branży *działalność agentów i pośredników turystycznych* był zdania, iż sytuacja w jego branży w 2020 roku w porównaniu do roku 2019 była zdecydowanie gorsza lub gorsza. Branża ta jednocześnie cechowała się wzrostem odsetka zawieszonych firm. Ponadto wysoki odsetek negatywnych ocen występował w branżach: *sprzedaż hurtowa niewyspecjalizowana* oraz *hotele i podobne obiekty zakwaterowania*, w których jednocześnie

Wykres 4.10. Odsetek przedsiębiorstw wskazujących pogorszenie sytuacji ich firmy w 2020 roku w podziale na sekcje PKD

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020*.

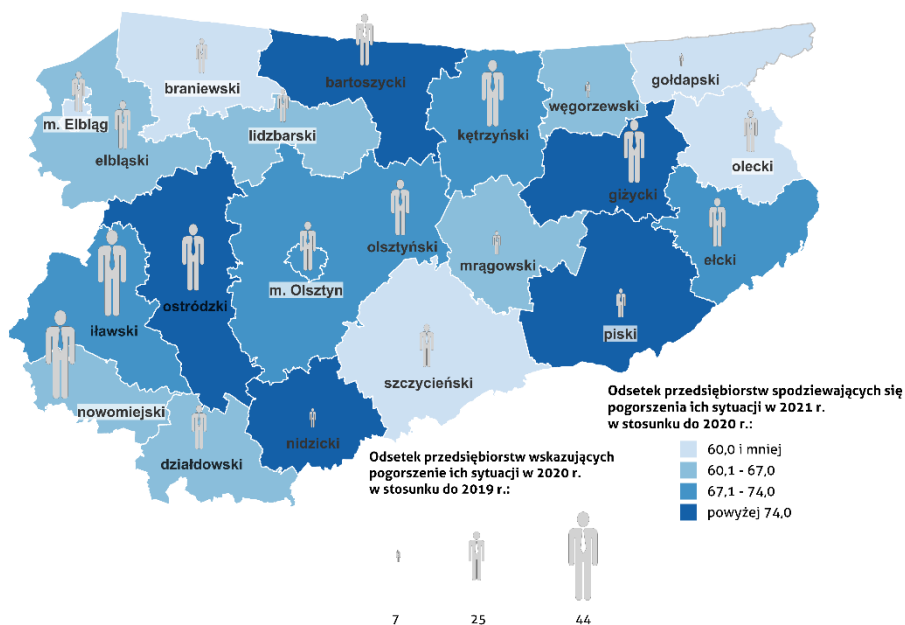
w których jednocześnie

¹ *Wpływ pandemii koronawirusa na kondycję ekonomiczną poszczególnych branż w województwie warmińsko-mazurskim*, Regionalne Obserwatorium Terytorialne, 2021 r.

nastąpił wysoki spadek przychodów i zatrudnienia. Szczegółowe informacje o odsetku przedsiębiorstw oceniających, że sytuacja ich firmy w 2020 roku w stosunku do 2019 roku była zdecydowanie gorsza lub gorsza przedstawiono na wykresie nr 4.10.

Analiza przestrzenna pokazuje, że w największym stopniu sytuacja przedsiębiorstw pogorszyła się w powiatach: bartoszyckim (83,9% firm), nidzickim (80%), giżyckim (78,9%) oraz ostródzkim (78,3%). Są to powiaty, w których przedsiębiorcy przewidują kolejne znaczne pogorszenie ich sytuacji w roku 2021. Badania pokazują, że najsilniejszego pogorszenia sytuacji w 2021 roku spodziewają się właściciele firm w powiatach nowomiejskim (44% firm) oraz iławskim (42,9%). Jak wspomniano powyżej, jest to opinia wyrażona w roku 2020.

Mapa 4.2. Odsetek przedsiębiorców wskazujących na pogorszenie ich sytuacji w roku 2020 w stosunku do roku 2019 oraz przewidujących pogorszenia w roku 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020*.

Nie da się ukryć, że **jednym z istotniejszych czynników wspomagających rozwój innowacyjności są odpowiednie środki finansowe do podejmowania takich działań**, które nierzadko – szczególnie na etapie odkrywania i wdrażania nowych idei – mogą pochłaniać dużo dodatkowych kosztów, znacznie przewyższających możliwości danego podmiotu.

Znaczenie wsparcia finansowego pokazuje wyrażona przez przedsiębiorców ocena poszczególnych rodzajów wsparcia jakie otrzymują na poziomie lokalnym. Najbardziej istotne pod kątem wzrostu ich konkurencyjności, jest właśnie otrzymywanie dodatkowych środków finansowych (3,39 w skali od 1 do 5) oraz bezpośrednio powiązana z tym polityka podatkowa (3,34). Wykres nr 4.11 pokazuje, że **żadne z rodzajów wsparcia nie zostało ocenione przez przedsiębiorców jako**

Wykres 4.11. Średnia ocena wpływu poszczególnych rodzajów wsparcia otrzymywanego na poziomie lokalnym (gmina/powiat) przez firmy z Warmii i Mazur na ich konkurencyjność w 2020 r (w skali od 1 do 5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020*.

ważne. Ponadto, z każdego z nich korzystała około połowa firm regionu. Pokazuje to, że należałoby udoskonalić i upowszechnić wszelkiego rodzaju wsparcie funkcjonowania przedsiębiorstw. Przedsiębiorcy funkcjonujący w nisko rozwiniętej gospodarce Warmii i Mazur, często nie są zdolni do samodzielnego podejmowania znaczących działań rozwojowych.

W kontekście powyższych wyników należy zaadresować problem ciągle jeszcze **zbyt niskiego sięgania przez firmy po środki europejskie, które mogą wypełnić lukę w finansowaniu przedsięwzięć innowacyjnych.** W 2020 r. korzystało z nich tylko ok. 10% przedsiębiorstw z Warmii i Mazur, z czego 75% pozyskiwało środki na szczeblu krajowym, 37% na szczeblu regionalnym (w ramach regionalnego programu operacyjnego), a 14% w programach na szczeblu europejskim. Większość z nich (85%) wykorzystywała dofinansowanie tylko z jednego szczebla, a pozostałe z dwóch lub trzech. Trzeba jednak zaznaczyć, że otrzymanie tych środków jest powiązane z różnymi warunkami, których firmom z Warmii i Mazur może być jeszcze zbyt ciężko spełnić – nie tylko z powodu obiektywnych ograniczeń i ciągle za słabo rozwiniętej kultury innowacyjności, ale też niewielkiej skłonności do ryzyka. W 2021 r. plany skorzystania ze środków europejskich miał niewiele większy odsetek firm – tylko ok. 15%.

Cieszy fakt, że **jednostki samorządu terytorialnego z województwa warmińsko-mazurskiego dostrzegają ważność wspierania przejawów przedsiębiorczości (97% JST) i innowacyjności firm (90%) dla dalszego rozwoju swojej gminy czy powiatu.** Do stworzenia odpowiedniego klimatu dla wzrostu

innowacyjności i przedsiębiorczości może przyczynić się dobra współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami wspierającymi te obszary. Najwięcej JST z Warmii i Mazur współpracowało z agencjami rozwoju regionalnego z województwa (poza funkcją regionalnego centrum obsługi inwestora – RCOI) – 42%, a najmniej z podmiotami mieszczącymi się poza regionem.

Wykres 4.12. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, które współpracowały z wybranymi podmiotami w 2020 r. w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020*.

Spośród wszystkich podmiotów wspierających rozwój przedsiębiorczości, **jednostki samorządu terytorialnego z Warmii i Mazur za najważniejszą, z punktu widzenia ich celów rozwojowych, uznały współpracę ze specjalnymi strefami ekonomicznymi (wraz z oddziałami),** choć ani odsetek współpracujących gmin i powiatów nie był najwyższy (26%), ani częstotliwość współpracy. Za ważną uznana została również współpraca z samorządem gospodarczym w gminie oraz innymi grupami przedsiębiorców w gminie. Szczegóły w tym zakresie przedstawione zostały w rozdziale *Współpraca międzyludzka i międzyinstytucjonalna*.

5. Kreatywna aktywność

5.1. Twórczość mieszkańców

Rozwój twórczości mieszkańców regionu uzależniony jest od otoczenia, w jakim żyją i jak to otoczenie jest kształtowane np. przez władze lokalne i regionalne. Ważne jest, aby otoczenie stwarzało takie warunki dla mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, które umożliwią realizację ich zainteresowań. Oznacza to, że polityka rozwoju powinna wywoływać i wzmacniać aktywność mieszkańców, budować więzi z regionem i dbać o wizerunek województwa na arenie krajowej i międzynarodowej.

Wyniki badań wykazały, że **67,8% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego uważa, że może rozwijać swoje zainteresowania**. Odsetek osób, które nie widzą takiej możliwości wynosi 19,8%, czyli jest to co piąty mieszkaniec województwa.

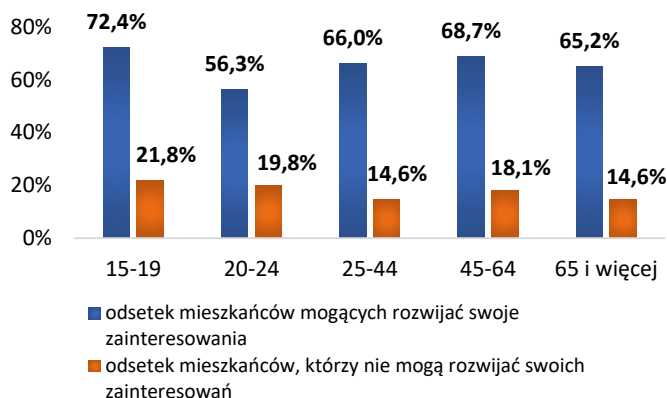
Aby ocenić, czy uzyskane wyniki są satysfakcjonujące należałoby poznać przyczyny braku możliwości rozwijania zainteresowań, na jakie wskazywali mieszkańcy. Jedynie niewielka część spośród osób, które nie widzą możliwości rozwijania swoich zainteresowań (19%) uznała, że otoczenie w którym żyją i funkcjonują nie jest do tego przygotowane. Dla pozostałej części osób powodem były czynniki niezależne od władz lokalnych i regionalnych, które dbają o rozwój twórczości swoich mieszkańców. Są one głównie związane z otoczeniem społecznym mieszkańców, tj. pracą, rodziną, znajomymi (21,8%), pandemią COVID-19 (19%), brakiem czasu (16,1%) czy też brakiem środków finansowych (14,7%). Należy zatem stwierdzić, że **uzyskane wyniki są bardzo satysfakcjonujące, ponieważ to nie warunki otoczenia mieszkańców miały najczęściej wpływ na brak możliwości rozwoju ich zainteresowań, ale inne kwestie**.

Warto podkreślić, że płeć mieszkańców oraz ich wykształcenie nie mają wpływu na możliwość rozwijania swoich zainteresowań. Twierdzi tak podobna część kobiet (62,8%) jak i mężczyzn (67,8%). W podziale na wykształcenie, największy odsetek to osoby z wykształceniem wyższym (69,9%), a najmniejszy z wykształceniem gimnazjalnym lub podstawowym (64,5%).

Interesujące są także wyniki badań obrazujące możliwość rozwijania zainteresowań mieszkańców w zależności od ich wieku (wykres nr 5.1). Największa część mieszkańców uznająca, że może rozwijać swoje zainteresowania to osoby w wieku 15-19 lat (72,4%). Niestety jest to również grupa, która w największym stopniu uznawała, że nie ma możliwości rozwoju swoich zainteresowań (21,8%). Ponadto, jedynie około co druga osoba (56,3%) w wieku 20-24 lat może rozwijać swoje zainteresowania. Pokazuje to, że **w największym stopniu bariery w rozwijaniu swoich zainteresowań w województwie warmińsko-mazurskim mają ludzie młodzi**. W tym miejscu warto zastanowić się, w jakie obszary należałoby inwestować, aby w przyszłości więcej osób z tej grupy wiekowej mogło rozwijać swoje zainteresowania. Jest to o tyle istotne, że osoby w tym wieku w dużym stopniu nie mają jeszcze sprecyzowanych planów na przyszłość, w tym związanych z miejscem, w którym chcą żyć. Badania pokazały, że spośród ludzi młodych, którzy nie mogą rozwijać swoich zainteresowań, 55,3% wyjechałoby poza granicę województwa gdyby miało taką możliwość. Dla osób mogących rozwijać swoje zainteresowania odsetek ten jest mniejszy i wynosi 51,8%. **Stąd przestrzeń do rozwijania swoich pasji jest jednym z czynników, który może zahamować odpływ ludzi młodych z województwa.**

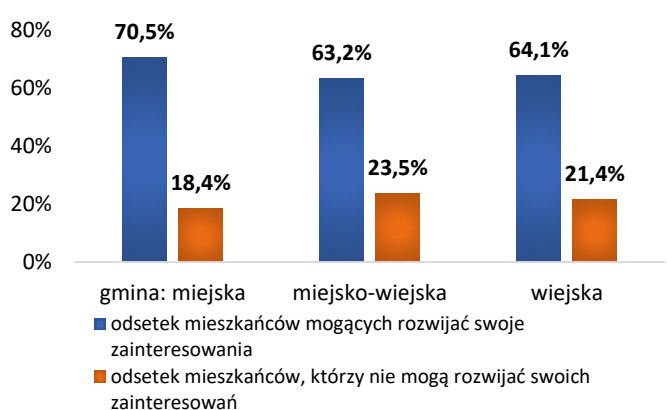
Wykres 5.1. Możliwość rozwijania zainteresowań w zależności od wieku mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Istnieje powszechne przekonanie, że obszary miejskie mają stosunkowo więcej do zaoferowania pod względem możliwości rozwijania zainteresowań mieszkańców niż wiejskie. Otrzymane wyniki badań w pewnym, ale niewielkim stopniu potwierdzają tę tezę, ponieważ aż 70,5% spośród mieszkańców gmin miejskich uznało, że może rozwijać swoje zainteresowania i jest to stosunkowo najwyższy odsetek (wykres nr 5.2). Warto jednak zauważyć, że pozostałe wartości procentowe przedstawione na wykresie nie różnią się między sobą znacząco. Jest to bardzo pozytywna informacja, ponieważ oznacza, że **niezależnie od miejsca zamieszkania w naszym regionie istnieje możliwość rozwoju zainteresowań. Taką możliwość mają zarówno mieszkańcy miast jak i wsi.**

Wykres 5.2. Możliwość rozwijania zainteresowań w zależności od rodzaju gminy, w jakiej żyją mieszkańcy.

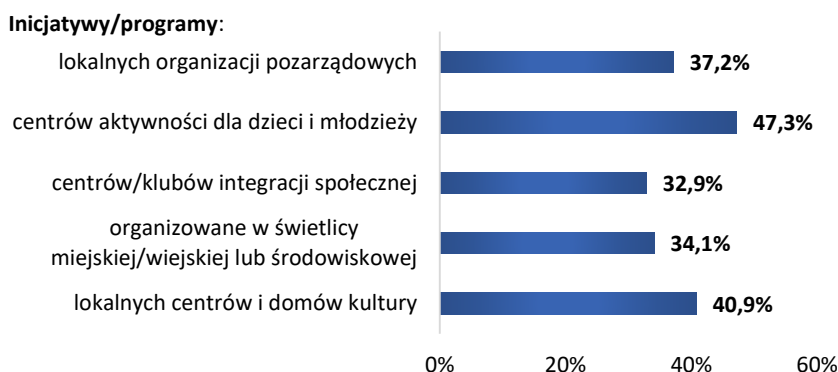

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Twórczość mieszkańców powinna być również rozwijana dzięki różnym programom aktywizacji społecznej. **Cieszy fakt, że 81,1% jednostek samorządu terytorialnego uważa, że wsparcie aktywizacji społecznej jest istotne dla dalszego rozwoju gminy lub powiatu.**

Dość optymistyczne są także wyniki badań dotyczące korzystania z różnych form aktywizacji społecznej przez mieszkańców (wykres nr 5.3). **Z przynajmniej jednego rodzaju aktywizacji społecznej korzystało 61,5% mieszkańców.** Spośród nich stosunkowo najwięcej osób - 47,3% korzystało z inicjatyw centrów aktywności dla dzieci i młodzieży, a 40,9% uczestniczyło w programach lokalnych centrów i domów kultury.

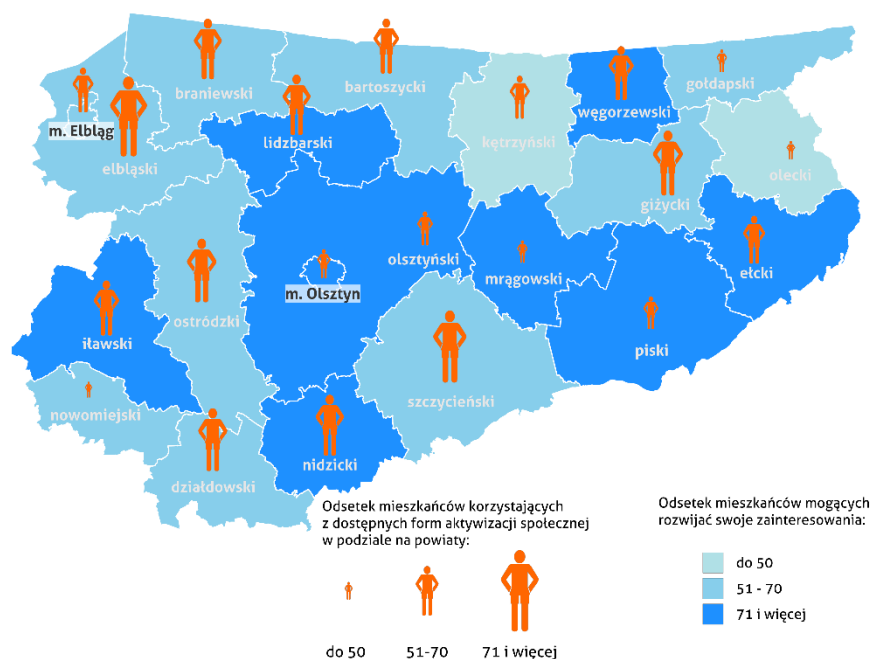
Wykres 5.3. Odsetek osób uczestniczących w poszczególnych inicjatywach/programach aktywizacji społecznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Analiza terytorialna otrzymanych wyników wskazuje, że największy odsetek mieszkańców mogących rozwijać swoje zainteresowanie występuje w powiatach nidzickim (84%), olsztyńskim (76,6%) oraz węgorzewskim (76,5%). Najmniejszy odsetek takich osób dotyczy powiatów kętrzyńskiego (46,8%), oleckiego (48%) i nowomiejskiego (56,3%). Powiaty olecki i nowomiejski to również powiaty o najmniejszej aktywności mieszkańców w korzystaniu z dostępnych form aktywizacji społecznej.

Mapa 5.1. Odsetek mieszkańców mogących rozwijać swoje zainteresowania oraz korzystających z dostępnych form aktywizacji społecznej w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Interesujące jest także porównanie odpowiedzi jednostek samorządu terytorialnego i mieszkańców dotyczące obszarów oddziałujących na twórczość mieszkańców. Przykładowo, 75,7% samorządów lokalnych uznała, że rozwój kultury jest ważny dla ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Z kolei jedynie 39,3% mieszkańców dobrze oceniło dostępność oferty kulturalnej, a kolejnych 24,0% ma odmienne zdanie. Bardzo podobną zależność można zauważyć rozpatrując obszary związane z rekreacją. Jednostki samorządu terytorialnego za ważne uznały takie obszary jak: turystyka (82,% jednostek), sport (74,8%) oraz przestrzeń wypoczynku (66,7%). Natomiast znacznie niższy odsetek mieszkańców (38,6%) ocenił dobrze dostępność publicznej oferty rekreacyjnej, a 21,2% osób oceniło ten aspekt źle. **Nie trudno zauważyć sporej rozbieżności między zdaniem władz jednostek samorządu**

terytorialnego a zdaniem mieszkańców. Wysokie oceny samorządów lokalnych mogą świadczyć o ich świadomości co do ważności tych obszarów w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego, a niskie oceny mieszkańców o konieczności ciągłego inwestowania w wymienione obszary.

5.2. Współpraca międzyludzka i międzyinstytucjonalna

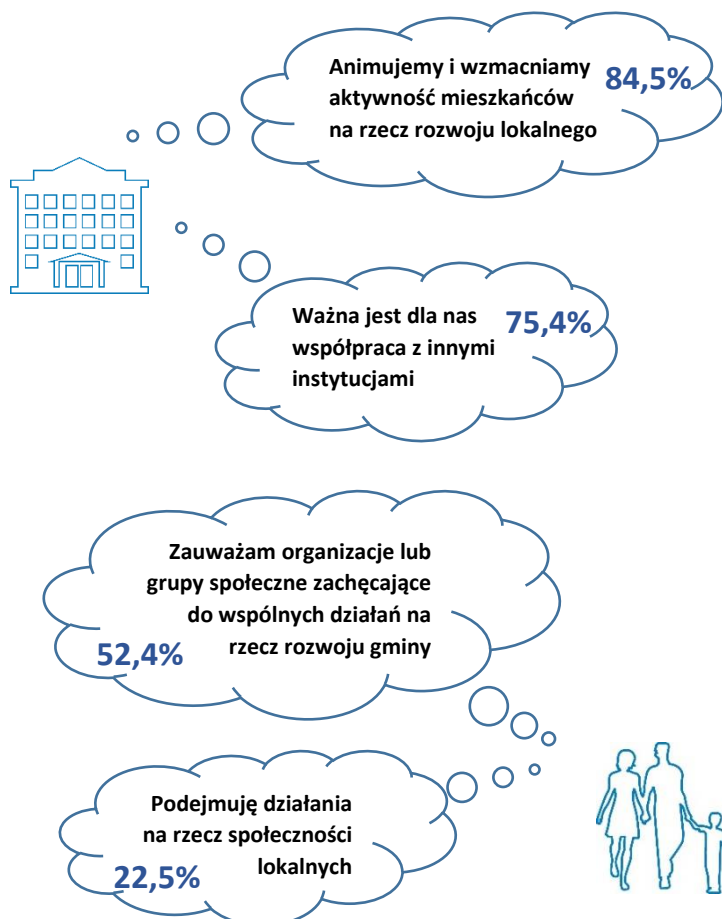
Poszukiwanie synergii w relacjach międzyludzkich oraz międzyinstytucjonalnych jest naturalnym sposobem wzmacniania zasobów każdego człowieka, jak i każdej organizacji. Rozwój społeczno-gospodarczy regionu byłby bardzo utrudniony bez podejmowania różnych form współpracy. Dzięki odpowiednio wypracowanym relacjom międzyludzkim lub międzyinstytucjonalnym możliwe jest wzmocnienie zasobów regionu przez wzajemne zdobywanie wiedzy i doświadczeń. Celem poszczególnych form współpracy powinien być rozwój mieszkańców województwa, zgodny z ich aspiracjami i marzeniami.

Jak pokazują wyniki badań, **aż 84,5% jednostek samorządu terytorialnego uważa, że zachęca do współpracy z mieszkańcami poprzez działania animujące i wzmacniające aktywność mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego**. Spośród nich ok. 45,2% podejmuje tego rodzaju działania kilka razy w roku, a ok. 31,2% działa w sposób ciągły.

Aspekt współpracy w kontekście rozwoju lokalnego jest także doceniany przez mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. 35,8% z nich uznało, że najbardziej efektywne dla rozwoju gminy są działania podejmowane we współpracy z innymi osobami lub organizacjami, a kolejne 29,5% wskazało na działania zarówno indywidualne jak i we współpracy. Jedynie 13,2% osób uznało, że

działania podejmowane jedynie w sposób indywidualny efektywnie wpływają na rozwój gminy. Niestety **tylko ok. 52,4% mieszkańców zauważa w swoim otoczeniu organizacje lub grupy społeczne, które zachęcają do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy, a 27,9% osób wskazuje, że nie dostrzegają takich organizacji**.

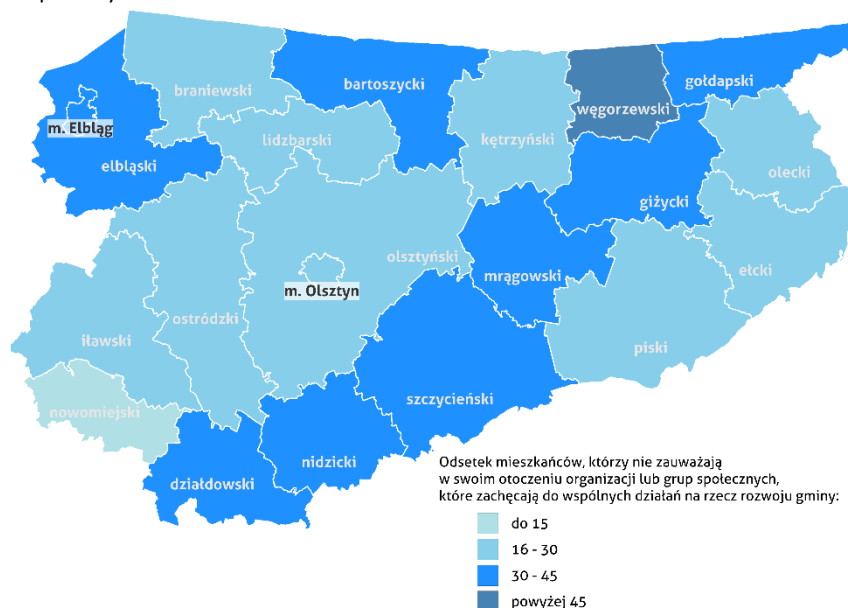
Nie trudno nie zauważyć rozbieżności między wskazanym powyżej wysokim odsetkiem jednostek samorządu terytorialnego wskazujących, że animują i wzmacniają aktywność mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego a niższym odsetkiem mieszkańców zauważających organizacje lub grupy społeczne, które zachęcają do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy. **W związku z tym władze jednostek samorządu terytorialnego powinny postarać się, aby działania o powyższym charakterze były zauważalne przez większą liczbę mieszkańców, wykorzystując w tym celu np. media społecznościowe**.

Mapa nr 5.2 przedstawia rozkład terytorialny mieszkańców, którzy nie zauważają w swoim otoczeniu organizacji lub grup społecznych, które zachęcają do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy. Najwyższy odsetek takich osób występuje w powiecie węgorzewskim (47,1% mieszkańców powiatu), mieście Elbląg (37,4%), nidzickim (36%), gołdapskim (35%) oraz elbląskim (34,9%).

Najmniej mieszkańców nie dostrzega funkcjonowania takich organizacji lub grup społecznych w powiecie nowomiejskim (15,6% mieszkańców powiatu), piskim (19%) oraz lidzbarskim (19,4%).

Mapa 5.2. Odsetek mieszkańców którzy nie zauważają w swoim otoczeniu organizacji lub grup społecznych, które zachęcają do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Mało optymistyczne są wyniki badań dotyczące aktywności mieszkańców w podejmowaniu działań na rzecz społeczności lokalnych.

Wykazały one, że tylko 22,5% mieszkańców Warmii i Mazur wykazywało się inicjatywami o takim charakterze. Najczęstszymi powodami niepodejmowania działań są brak czasu oraz brak chęci. Spośród osób podejmujących takie działania, aż 76,3%

współpracowało w tym celu z innymi osobami, a 23,7% podejmowało działania samodzielnie. W kontekście współpracy międzyludzkiej można to uznać za pozytywny wynik, bo odsetek osób współpracujących z innymi jest znacznie wyższy niż osób działających samodzielnie.

Bardziej pozytywnie w województwie warmińsko-mazurskim przedstawia się współpraca międzyinstytucjonalna. Wyniki badań dotyczące podejścia władz jednostek samorządu terytorialnego do podejmowania współpracy, a ściślej do budowania partnerstw są zadowalające. **82,0% badanych angażowała się w budowanie partnerstw lokalnych, 55,9% zagranicznych, a 37,0% krajowych.** Jedynie 9,0% jednostek nie angażowała się w budowanie partnerstw w ogóle. Za przyczyny podawano brak pomysłów na budowanie partnerstw czy też brak środków finansowych.

Jednostki samorządu terytorialnego współpracują z szeregiem instytucji wymienionych na wykresie nr 5.4. W największym stopniu dochodzi do współpracy z Urzędem Wojewódzkim (99% jednostek samorządu terytorialnego), Urzędem Marszałkowskim (97,1%) oraz sąsiednimi samorządami gminnymi i powiatowymi urzędami pracy (po 96,1%).

O istotności współpracy międzyinstytucjonalnej świadczy **wysoki odsetek jednostek samorządu terytorialnego (75,7%), oceniających nawiązane relacje za ważne z punktu widzenia celów rozwojowych gminy lub powiatu.** Na wykresie nr 5.4 przedstawiono średnią ocenę ważności współpracy z poszczególnymi instytucjami.

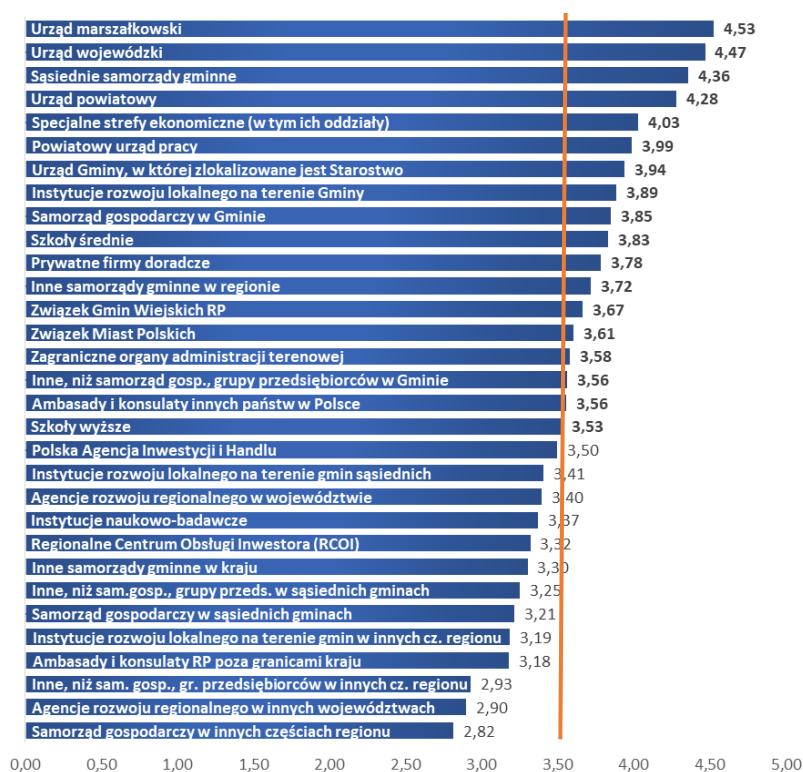
Za najważniejsze relacje jednostki samorządu terytorialnego uznały te z: urzędem marszałkowskim, urzędem wojewódzkim, sąsiednimi samorządami gminnymi, urzędami powiatowymi oraz specjalnymi strefami ekonomicznymi. Warto także podkreślić, że za ważne uznano relacje aż z 18 instytucjami.

Uwidacznia się zależność między ważnością współpracy z daną instytucją i jej odległością od jednostki samorządu terytorialnego. Za najmniej istotne uznano instytucje znajdujące się w innych częściach regionu, w innych województwach lub poza Polską. Oznacza to, że im bliżej dana instytucja się znajduje tym łatwiej nawiązać z nią współpracę i silniej może ona wpływać na rozwój społeczno-gospodarczy gminy/powiatu.

W tabeli nr 5.1 przedstawione zostały wyniki dla 10 instytucji najbardziej istotnych dla jednostek samorządu terytorialnego. **Zauważyć można, że z instytucjami uznanymi przez jednostki samorządu województwa za najważniejsze współpracuje największy odsetek samorządów lokalnych**, co należy ocenić jednoznacznie pozytywnie. Wyjątkiem są jednak Specjalne Strefy Ekonomiczne, z którymi współpracuje tylko 34% jednostek samorządu terytorialnego. Wynika to zapewne z faktu, że nie wszystkie gminy/powiaty objęte są obszarem Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Wysoka ocena relacji ze strefami oznacza, że władze jednostek samorządu terytorialnego zdają sobie sprawę, jak ważne dla rozwoju społeczno-gospodarczego jest objęcie terenu gminy/powiatu obszarem Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Lokowanie inwestycji na terenie strefy jest dla przedsiębiorcy bardzo korzystne ze względu na m.in. zwolnienia podatkowe czy atrakcyjne i uzbrojone tereny inwestycyjne – a im więcej inwestycji tym szybszy może być rozwój społeczno-gospodarczy gminy/powiatu. **W związku z tym władze jednostek samorządu terytorialnego powinny podejmować szereg działań, aby dostosować swoje tereny do wymagań SSE i również stać się jej częścią.**

Interesującą kwestią dotyczącą współpracy jest także jej częstotliwość. Jeżeli współpraca jest podejmowana często lub w sposób ciągły, może to świadczyć o dobrych relacjach między jej uczestnikami. Częsta współpraca może przynieść większe efekty przyczyniając się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Otrzymane wyniki badań wykazały, że jednostki samorządu terytorialnego najczęściej współpracowały z Urzędami: marszałkowskim i wojewódzkim, z Urzędami

Wykres 5.4. Ocena ważności relacji z punktu widzenia celów rozwojowych gminy/powiatu (w skali od 1 do 5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020*.

Uwagi: za ważne instytucje uznaje się te, których oceny mieściły się w przedziale: **3,51-5,00**.

powiatowymi oraz z sąsiednimi samorządami gminnymi i powiatowymi urzędami pracy. **Można zatem stwierdzić, że częstotliwość współpracy co do zasady pokrywa się z ważnością instytucji i jest to pozytywna zależność.**

Tabela. 5.1. Dziesięć najważniejszych według władz jednostek samorządu terytorialnego instytucji wraz z zestawieniem poszczególnych wyników badań.

Instytucje	Ważność instytucji	Częstotliwość podejmowania współpracy	Odsetek JST współpracujących z wymienionymi instytucjami	Odsetek JST, którzy uznali daną instytucję za ważną
Urząd marszałkowski	4,53	4,19	97,1%	87,8%
Urząd wojewódzki	4,47	4,08	99,0%	86,0%
Sąsiednie samorzady gminne	4,36	3,72	96,1%	85,4%
Urząd powiatowy	4,28	3,81	81,6%	84,1%
Specjalne strefy ekonomiczne (w tym ich oddziały)	4,03	2,48	34,0%	69,7%
Powiatowy urząd pracy	3,99	3,57	96,1%	71,9%
Urząd Gminy, w której zlokalizowane jest Starostwo	3,94	3,46	51,0%	66,7%
Instytucje rozwoju lokalnego na terenie Gminy	3,89	3,26	44,7%	65,9%
Samorząd gospodarczy w Gminie	3,85	3,15	27,2%	60,7%
Szkoły średnie	3,83	3,11	53,4%	64,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020*.

Uwagi: za ważne instytucje uznaje się te, których oceny mieściły się w przedziale: **3,51-5,00**; za częstą współpracę uznaje się wskaźniki mieszczące się w przedziale **4,0-5,0**.

5.3. Tożsamość regionalna

Tożsamość regionalna kształtuje się przez całe życie człowieka. Początkowo jest ściśle związana z jego miejscem dorastania, jednak później może być wynikiem zmiany miejsca zamieszkania. Na identyfikowanie się mieszkańców z danym regionem ma wpływ wiele czynników, np. jego ukształtowanie terenu, kultura, poziom rozwoju gospodarczego, społeczności lokalne itp. Odczuwanie silnej więzi z danym miejscem sprzyja angażowaniu się mieszkańców na rzecz regionu, co może skutkować jego rozwojem i w efekcie ukształtowaniem się tożsamości regionalnej u jeszcze większej liczby mieszkańców.

Jak pokazują badania, **tylko 55,5% mieszkańców, gdyby miało pełną swobodę wyboru, nie zmieniłoby miejsca zamieszkania na inne województwo, co może wskazywać na utożsamianie się z Warmią i Mazurami**. Nie jest to wynik zadowalający, bo perspektywa tego, że co druga osoba chciałaby opuścić nasz region jest bardzo niepokojąca.

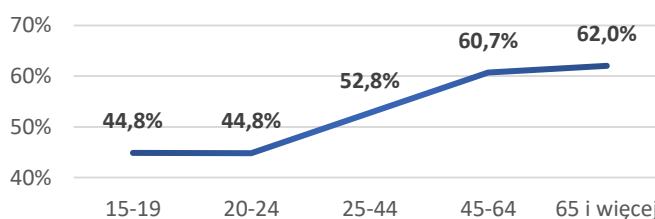
Warto podkreślić, że spośród rodowitych mieszkańców naszego województwa (osób urodzonych w województwie warmińsko-mazurskim) 44,5% opuściłoby nasz region, gdyby miało pełną swobodę wyboru. Co ciekawe, niemal identyczny odsetek (44,8%) odnotowano wśród osób nie będących rodowitymi mieszkańcami województwa. Można zatem stwierdzić, że **tożsamość regionalna**

wyznaczona w tym wypadku przez chęć pozostania w województwie, nie wynika z tego, że mieszkańcy są lub nie są jego rodowitymi mieszkańcami.

Wykres obok przedstawia ciekawą, ale niezaskakującą zależność między wiekiem mieszkańców a chęcią pozostania w naszym regionie. Najniższy odsetek stanowiły osoby reprezentujące dwie najmłodsze w zestawieniu grupy wiekowe, czyli osoby od 15 do 24 roku życia (44,8%). Osoby w tym wieku najczęściej są w trakcie nauki lub podejmują pierwszą pracę oraz dopiero zaczynają planować założenie rodziny – są na takim etapie życia, w

Wykres 5.5. Odsetek osób deklarujących, że zostałyby w województwie gdyby miały pełną swobodę wyboru.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

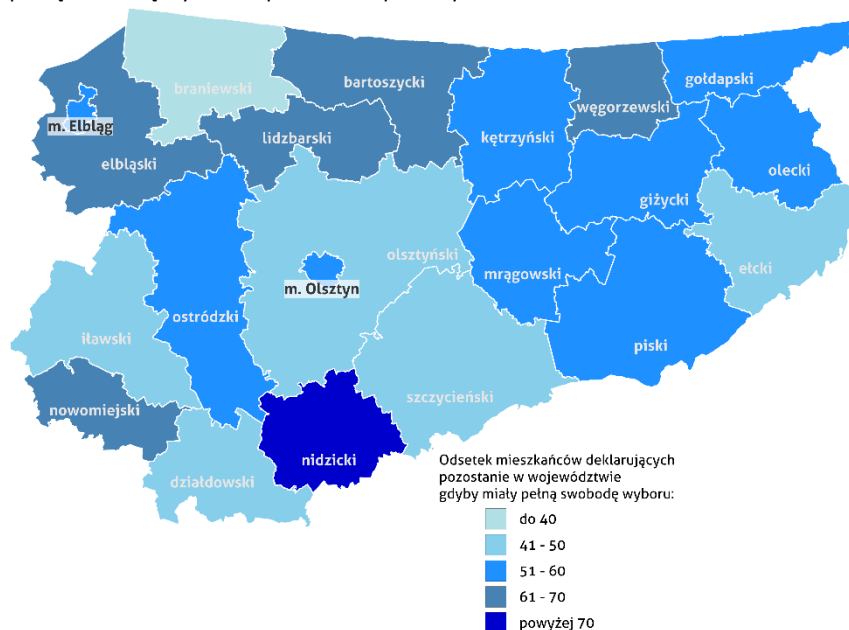
którym nie są np. finansowo (kredyt hipoteczny) czy zawodowo związane z miejscem zamieszkania i ciągle szukają dla siebie jak najkorzystniejszej opcji. Potwierdzają to wartości procentowe pozostałych grup wiekowych – **im starsze osoby, tym większy ich odsetek wykazujący chęć pozostania w województwie**. Częściej chęć pozostania w województwie wyrażają kobiety (57,1%) niż mężczyźni (53,8%).

Analiza przestrzenna wskazuje, że największy odsetek mieszkańców deklarujących, że pozostaliby w województwie, gdyby mieli pełną swobodę wyboru, występuje w powiatach nідzickim (76% mieszkańców), elbłaskim (69,8%) i bartoszyckim (65,1%). Najmniejszy w powiatach braniewskim (38,7%), ełckim (45,6%) i działdowskim (47,9%).

Na podstawie danych w poszczególnych powiatach województwa postarano się zbadać jakie aspekty życia mogą wpływać na opinię mieszkańców o opuszczeniu

naszego regionu. Przyjrano się sytuacji na rynku pracy, dostępności usług publicznych, dostępności infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, stanu środowiska przyrodniczego, możliwości rozwoju swoich zainteresowań czy też poczucia bezpieczeństwa (tabela nr 5.2). **Co do zasady nie można stwierdzić, że występuje zależność pomiędzy którymkolwiek z analizowanych czynników a opinią o opuszczeniu Warmii i Mazur** – tzn. nie można uogólnić, że jeżeli dany czynnik jest oceniany negatywnie to większy odsetek mieszkańców opuściłoby region, i odwrotnie. Każdy z powiatów należałoby analizować osobno i identyfikować motywy mieszkańców ich ewentualnego wyjazdu. W kolejnej edycji badania, kwestia ta zostanie pogłębiona.

Mapa 5.3. Odsetek mieszkańców deklarujących pozostanie w województwie gdyby mieli pełną swobodę wyboru w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Tabela 5.2. Chęć pozostania w woj. warmińsko-mazurskim a poszczególne aspekty życia mieszkańców.

Powiaty/miasta na prawach powiatu	Odsetek osób deklarujących, że zostaliby w województwie gdyby mieli pełną swobodę wyboru	Odsetek osób twierdzących, że w woj. warmińsko-mazurskim można znaleźć satysfakcjonującą pracę	Średnia ocena dostępności czynników jakości życia związanych ze świadczeniem nowoczesnych usług	Ocena dostępności infrastruktury komunikacyjnej w gminie	Ocena dostępności infrastruktury technicznej (kanalizacja, wodociągi, oczyszczalnie ścieków)	Ocena stanu środowiska przyrodniczego	Odsetek osób, które mogłyby rozwijać swoje zainteresowania	Odsetek osób, które czują się bezpiecznie w swoim najbliższym otoczeniu
m. Olsztyn	55,4%	48,5%	2,96	2,60	1,88	2,63	70,8%	84,6%
m. Elbląg	60,4%	52,7%	3,17	2,66	2,24	2,74	64,8%	76,9%

Powiaty/miasta na prawach powiatu	Odsetek osób deklarujących, że zostalyby w województwie gdyby miały pełną swobodę wyboru	Odsetek osób twierdzących, że w woj. warmińsko- mazurskim można znaleźć satysfakcjonującą pracę	Średnia ocena dostępności czynników jakości życia związanych ze świadczeniem nowoczesnych usług	Ocena dostępności infrastruktury komunikacyjnej w gminie	Ocena dostępności infrastruktury technicznej (kanalizacja, wodociągi, oczyszczalnie ścieków)	Ocena stanu środowiska przyrodniczego	Odsetek osób, które mogą rozwijać swoje zainteresowania	Odsetek osób, które czują się bezpiecznie w swoim najbliższym otoczeniu
bartoszycki	65,1%	51,2%	3,09	3,17	2,70	2,73	62,8%	79,1%
braniewski	38,7%	58,1%	3,27	2,97	2,42	2,77	67,7%	77,4%
działdowski	47,9%	60,4%	2,91	2,85	1,59	2,38	60,4%	77,1%
elbląski	69,8%	51,2%	2,97	2,66	1,79	2,53	65,1%	88,4%
ełcki	45,6%	48,5%	2,86	2,70	1,85	2,22	72,1%	77,9%
giżycki	60,5%	51,2%	3,02	2,78	2,24	2,51	69,8%	86,0%
gołdapski	55,0%	35,0%	3,06	2,61	2,00	2,67	60,0%	90,0%
iławski	49,3%	49,3%	3,12	2,89	2,22	2,55	72,5%	79,7%
kętrzyński	57,4%	46,8%	3,06	2,89	2,14	2,28	46,8%	80,9%
lidzbarski	64,5%	48,4%	3,05	2,33	2,39	2,45	71,0%	80,6%
mrągowski	52,6%	47,4%	3,17	2,87	2,26	2,63	71,1%	78,9%
nidzicki	76,0%	44,0%	3,12	2,83	2,64	2,44	84,0%	80,0%
nowomiejski	62,5%	50,0%	3,28	3,22	2,33	3,03	56,3%	71,9%
olecki	60,0%	48,0%	3,15	3,54	2,44	2,80	48,0%	68,0%
olsztyński	50,0%	57,4%	3,07	2,71	2,21	2,64	76,6%	84,0%
ostródzki	51,3%	53,8%	3,09	2,87	2,26	2,63	60,3%	83,3%
piski	59,5%	50,0%	3,11	2,71	2,19	2,78	71,4%	90,5%
szczyrzeński	50,0%	38,5%	3,24	3,12	2,92	2,90	67,3%	86,5%
węgorzewski	64,7%	23,5%	3,36	2,81	2,29	2,69	76,5%	70,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Na odczuwanie tożsamości regionalnej oddziałuje także poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, a szczególnie tych osób, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej. **40,4% mieszkańców uznało, że w ich otoczeniu osoby będące w trudnej sytuacji życiowej otrzymały pomoc ze strony odpowiednich instytucji.** Nie jest to wynik optymistyczny tym bardziej, że 29,9% mieszkańców uważa, iż osoby potrzebujące nie otrzymały takiej pomocy.

Przejawem niskiej tożsamości regionalnej jest niewielka skłonność mieszkańców do integracji społecznej. Wyniki badań wykazały, że **40,3% mieszkańców województwa korzystało z możliwości aktywizacji społecznej biorąc pod uwagę takie aspekty jak inicjatywy integracji społecznej oraz inicjatywy aktywności dla dzieci i młodzieży.** Nie jest to wynik do końca zadowalający, ponieważ świadczy w pewnym sensie o braku utożsamiania się ze społecznością w danym otoczeniu i tym samym z utrudnionym kształtowaniem tożsamości regionalnej. Tak niski odsetek nie wynika także z braku infrastruktury przystosowanej do takich inicjatyw, ponieważ **aż 83,6% jednostek samorządu terytorialnego wskazało, że tworzy infrastrukturę integracji i aktywności społecznej.**

Bardzo optymistyczne są natomiast wyniki badań tożsamości regionalnej przedsiębiorców - aż **90,5% przedsiębiorców prowadziłyby nadal swoją działalność gospodarczą w województwie warmińsko-mazurskim, gdyby miało pełną swobodę wyboru**. Otrzymane wyniki mogą świadczyć nie tylko o silnej więzi przedsiębiorców z Warmią i Mazurami, ale również o tym, że warunki prowadzenia działalności gospodarczej w tym regionie są odpowiednie

6. Fundamenty rozwoju

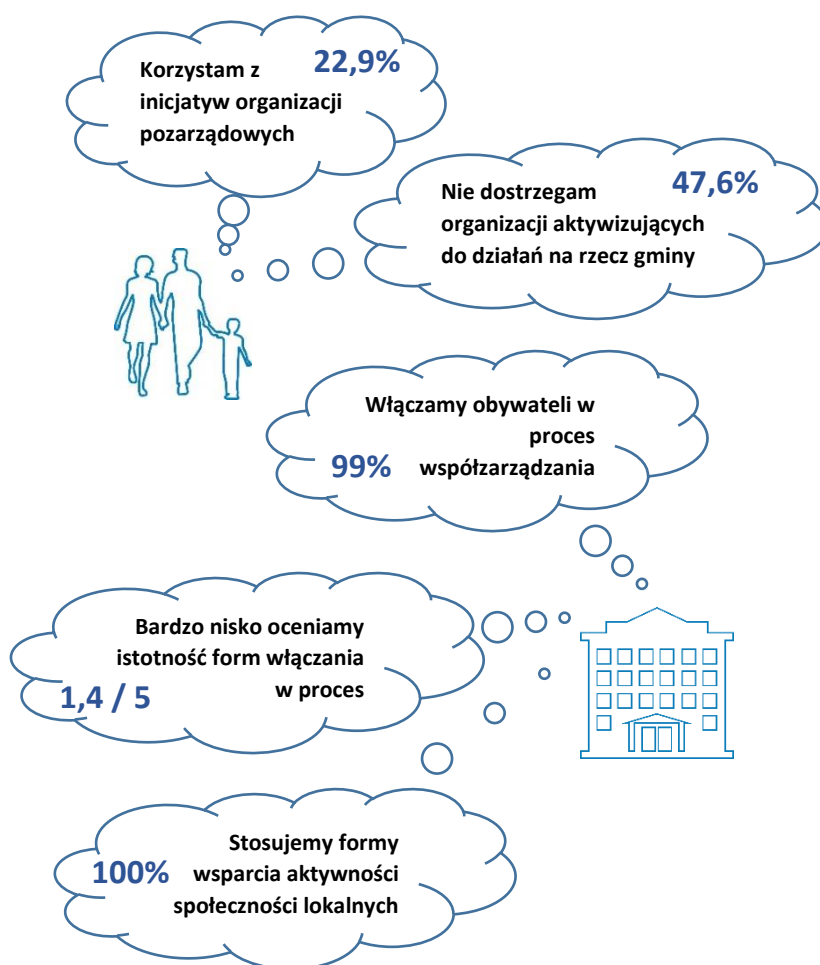
6.1. Kapitał społeczny

Silny kapitał społeczny od wielu lat traktowany jest jako silny fundament procesów rozwoju gospodarczego. Bardzo ważną rolę odgrywają tu aktywnie działające organizacje pozarządowe, inicjujące współpracę pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Nie mniej istotne jest wspieranie działań rozwijających aktywność społeczną, obywatelską i kulturalną oraz wsparcie ze strony jednostek samorządu terytorialnego.

Wyniki badań wskazują, że **jedynie ok. 22,9% mieszkańców regionu korzystało w 2020 roku z inicjatyw czy programów lokalnych organizacji pozarządowych.** Jest to niezadowalający wynik, tym bardziej, że jak wspomniano w rozdziale *Współpraca międzyludzka i międzyinstytucjonalna*, ok. 52,4% mieszkańców dostrzega w swojej gminie organizacje czy też grupy społeczne zachęcające do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy.

Niska aktywność mieszkańców w 2020 roku w inicjatywach organizacji pozarządowych może wynikać z obowiązujących ograniczeń związanych z pandemią COVID-19, które uniemożliwiały organizację wielu inicjatyw lokalnych bądź też znacznie ograniczały ich formę. Wyniki badań, które zostaną przeprowadzone w kolejnych latach pokażą czy w sytuacji kiedy nie będą obowiązywały żadne obostrzenia odsetek uczestników będzie większy.

Tak samo niewielką chęcią korzystania z inicjatyw organizacji pozarządowych wykazują się kobiety (22,8%) jak i mężczyźni (23%). Stosunkowo największy odsetek osób zaangażowanych w tego typu działania to osoby w przedziale wiekowym 24-34 oraz 35-44 lata (odpowiednio 27,3% i 26,1%). **Co ciekawe zdecydowanie częściej aktywnością wykazują się osoby pracujące (24,1%) niż uczniowie, studenci, emeryci i osoby bezrobotne (19,3%).**

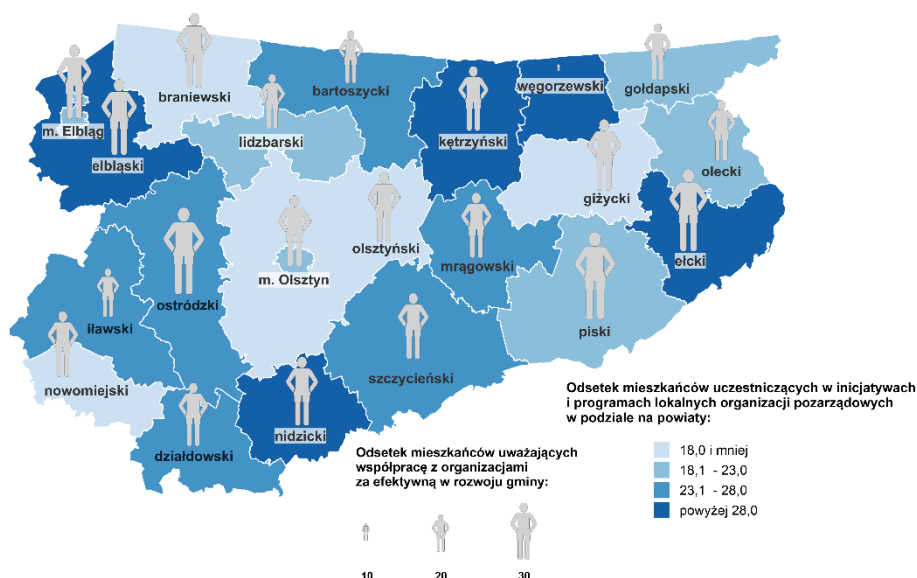

Analizując rozkład przestrzenny zauważamy, że najwyższy odsetek osób uczestniczących w inicjatywach i programach lokalnych organizacji pozarządowych występuje w powiatach: nidzickim (40% mieszkańców powiatu), elbląskim (30,2%), kętrzyńskim (29,8%) oraz etckim i węgorzewskim (po 29,4%). Najniższy odsetek takich osób zdiagnozowano w powiatach: nowomiejskim (9,4%), olsztyńskim (14,9%), braniewskim (16,1%) oraz giżyckim (16,3%).

Jak wykazano w rozdziale *Współpraca międzyludzka i międzyinstytucjonalna*, według mieszkańców najbardziej efektywne dla rozwoju gminy są działania podejmowane we współpracy z innymi osobami lub organizacjami (uważa tak ok. 35,8% mieszkańców województwa).

Rozkład przestrzenny pokazuje, że **nie do końca w powiatach, w których największy odsetek uważa współpracę z organizacjami za najbardziej efektywny rodzaj działania w celu rozwoju gminy, najwięcej mieszkańców uczestniczy w inicjatywach organizacji pozarządowych**. Wyjątkiem jest tylko powiat etcki, w którym opinia o efektywności współpracy przekłada się na zaangażowanie mieszkańców.

Mapa 6.1. Odsetek mieszkańców uczestniczących w inicjatywach i programach lokalnych organizacji pozarządowych w podziale na powiaty w odniesieniu do odsetka mieszkańców uważających współpracę z organizacjami za efektywną w rozwoju gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Tabela 6.1 jednostki samorządu terytorialnego stosują szereg form wsparcia aktywności społeczności lokalnej.

Jak pokazuje tabela nr 6.1 **jednostki samorządu terytorialnego stosują szereg form wsparcia aktywności społeczności lokalnej**. W zależności od formy jest to od 82,9% samorządów lokalnych, aż do 100%. Tak szeroki zestaw narzędzi, jak i liczba samorządów je wykorzystujących należy ocenić bardzo pozytywnie. Niestety jak pokazują badania **większość inicjatyw wspierających aktywność społeczności lokalnych najczęściej**

Forma wsparcia aktywności	% JST stosujących formę	W tym ciągle lub często
Informacja	100,0%	76,6%
Wsparcie funkcjonowania organizacji pozarządowych	99,1%	55,0%
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	99,1%	70,3%
Udostępnianie zasobów gminy/powiatu	95,5%	48,6%
Edukacja kulturalna	94,6%	41,4%
Edukacja obywatelska	87,4%	29,7%
Instrumenty wsparcia finansowego	86,5%	31,5%
Wspieranie funkcjonowania Lokalnych Grup Działania	85,6%	38,7%
Doradztwo	85,3%	32,1%
Animowanie i wzmacnianie aktywności mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego	84,5%	40,9%
Tworzenie infrastruktury integracji i aktywności społecznej	83,6%	40,0%
Wspieranie postaw obywatelskich	82,9%	35,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020*.

wykorzystywane jest przez jednostki samorządu terytorialnego zaledwie raz lub kilka razy w roku. Aż ok. 15% samorządów lokalnych w ogóle nie wspiera aktywności swojej społeczności w takich formach jak tworzenie infrastruktury integracji i aktywności społecznej, wspieranie postaw obywatelskich czy animowanie i wzmacnianie aktywności mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego. Problem ten widoczny jest szczególnie w gminach wiejskich.

Zastanawiający jest zatem fakt, iż ok. 47,6% mieszkańców województwa nie dostrzega w swoim otoczeniu organizacji lub grup społecznych aktywizujących mieszkańców do działań na rzecz gminy. Dziwi to tym bardziej, że **99% samorządów lokalnych podejmuje działania włączające obywateli w proces współzarządzania gminą lub powiatem.** W roku 2020 **najczęściej wykorzystywaną formą był udział w posiedzeniach rad gmin/powiatów (85,6% jednostek samorządu terytorialnego) oraz konsultacje społeczne w formie debaty (78,8%) i formularzy internetowych (74%).**

Te formy włączania obywateli w proces współzarządzania jednostki samorządu terytorialnego uznają za najistotniejsze z punktu widzenia rozwoju gminy/powiatu. **Niestety żadna z form nie została uznana za ważną, a niektóre wręcz za całkowicie nieistotne. Łączna ocena ważności wszystkich form oceniona została na 1,4 w skali od 1 do 5.** W takiej sytuacji, pomimo stosowania danych form włączania obywateli, samorządowi lokalnemu może nie zależeć na wysokiej frekwencji korzystania z nich. Wyjaśniałoby to wysoki odsetek mieszkańców niedostrzegających organizacji aktywizujących mieszkańców do działań na rzecz gminy. **Ważne jest zatem uświadamianie jednostek samorządu terytorialnego o korzyściach płynących z włączania obywateli do współdecydowania o rozwoju otoczenia w którym żyją.**

Wykres 6.1. Ocena ważności form włączania obywateli w proces współzarządzania z punktu widzenia celów rozwojowych gminy/powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020*.

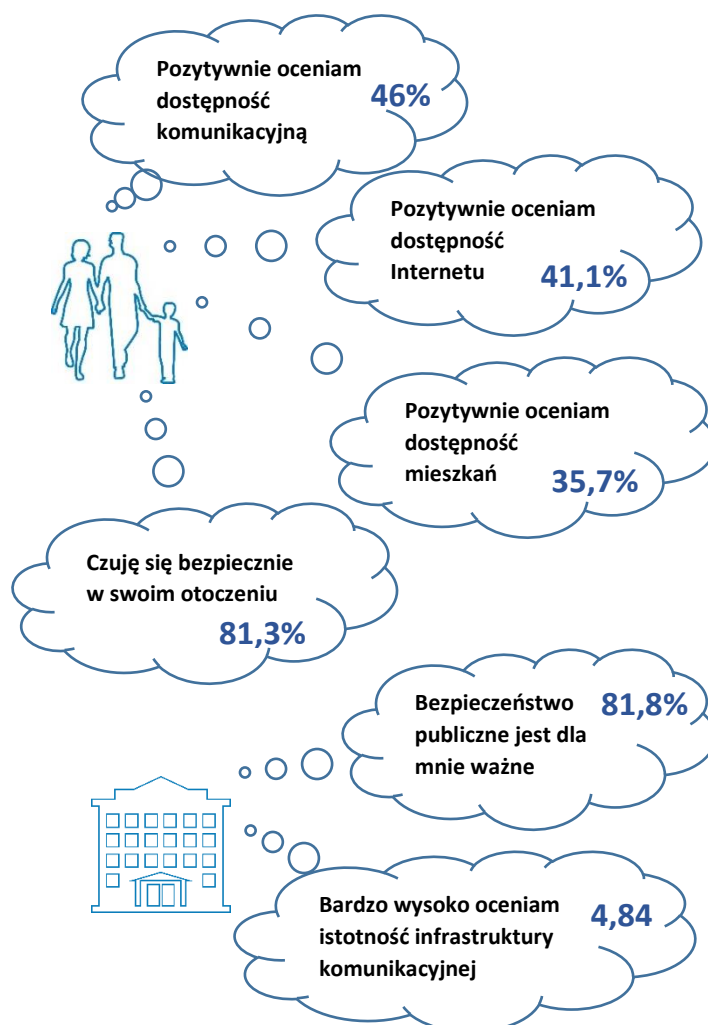
Uwagi: za ważne formy uznaje się te, których oceny mieściły się w przedziale: **3,51-5,00**.

6.2. Infrastruktura

Nowoczesna infrastruktura jest jednym z fundamentów rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego, który integruje zagadnienia społeczne i społeczno-gospodarcze z zagadnieniami środowiskowymi. Obejmuje zarówno rozwój infrastruktury komunikacyjnej, technicznej, energetycznej, teleinformatycznej jak również socjalnej i bezpieczeństwa publicznego. Inwestycje w rozwój infrastruktury wpływają na poprawę życia mieszkańców, konkurencyjność gospodarczą regionu jak również poprawę stanu środowiska przyrodniczego.

Jak pokazują badania, **inwestycje w infrastrukturę drogową są dla samorządów lokalnych najważniejszym z działań z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy / powiatu.** W skali pięciostopniowej temu aspektowi przyznano średnio aż 4,84 punktów. Stąd w ostatnich latach realizowano szereg inwestycji, które zdecydowanie poprawiły dostępność komunikacyjną regionu. Pomimo tego, **z dostępności infrastruktury komunikacyjnej do swojego miejsca zamieszkania zadowolonych jest jedynie ok. 46% mieszkańców.** Ok. 19,4% z nich uważa, że jest ona nadal niewystarczająca. W wielu przypadkach opinia ta może mieć związek z malejącą z roku na rok liczbą regularnych linii komunikacji autobusowej i kolejowej. Jak podaje GUS w ostatnim 10-leciu liczba regularnych linii autobusowych w województwie zmalała dla połączeń krajowych o prawie 60% a dla połączeń regionalnych o ponad 76%².

Nieco lepiej, lecz również niezbyt wysoko, mieszkańcy województwa oceniają poziom dostępności komunikacyjnej do miejsc istotnych dla funkcjonowania ich oraz członków ich rodzin. Pozytywną opinię w tym zakresie posiada 53,4% mieszkańców województwa. Odsetek osób uważających, że istotna dla nich komunikacja transportowa jest niewystarczająca wynosi 14,2%. Poziom ten niestety nie jest satysfakcjonujący i świadczy o tym, że wielu mieszkańców na co dzień boryka się z problemem swobodnego dotarcia do ważnych dla siebie miejsc, np. pracy, lekarza, szkoły czy urzędu.

²https://olsztyn.stat.gov.pl/files/gfx/olsztyn/pl/defaultstronaopisowa/1404/1/1/2020_dzial_16_transport.pdf

Analiza na poziomie powiatów pokazuje, że w **największym stopniu z dostępności infrastruktury komunikacyjnej gminy oraz komunikacji do miejsc istotnych w codziennym funkcjonowaniu niezadowoleni są mieszkańcy powiatu szczycieńskiego** (uważa tak odpowiednio 40,4% oraz 34,6% ich mieszkańców). Uwagę zwracają również powiaty węgorszewski oraz braniewski, w których odsetek takich osób jest również znaczący. Nie dziwi, że najmniej niekorzystnych opinii co do dostępności komunikacyjnej mają mieszkańcy miasta Olsztyna.

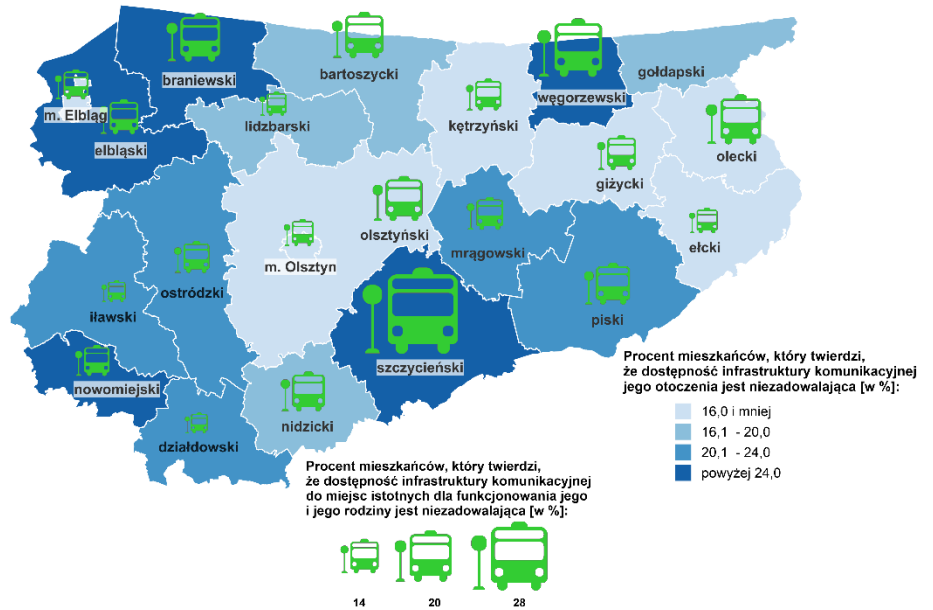
Jedynie 3,4% mieszkańców stolicy Warmii i Mazur jest niezadowolonych z komunikacji do miejsc istotnych w codziennym funkcjonowaniu oraz 13,1% z dostępności komunikacyjnej miasta.

Dostępność infrastruktury technicznej (kanalizacja, wodociągi, oczyszczalnie ścieków) była najwyżej ocenianym czynnikiem jakości życia.

Uważa tak ok. 69,4% mieszkańców województwa. Tylko ok. 6,3% osób uważa, że dostępność infrastruktury technicznej jest nadal niewystarczająca. **Jest to konsekwencja wysokiego priorytetu jaki samorządy lokalne nadają tego typu inwestycjom.** Wyniki badań wskazują, że istotność infrastruktury technicznej w dalszym rozwoju gminy/powiatu została przez nich oceniona na 4,5 w skali od 1 do 5.

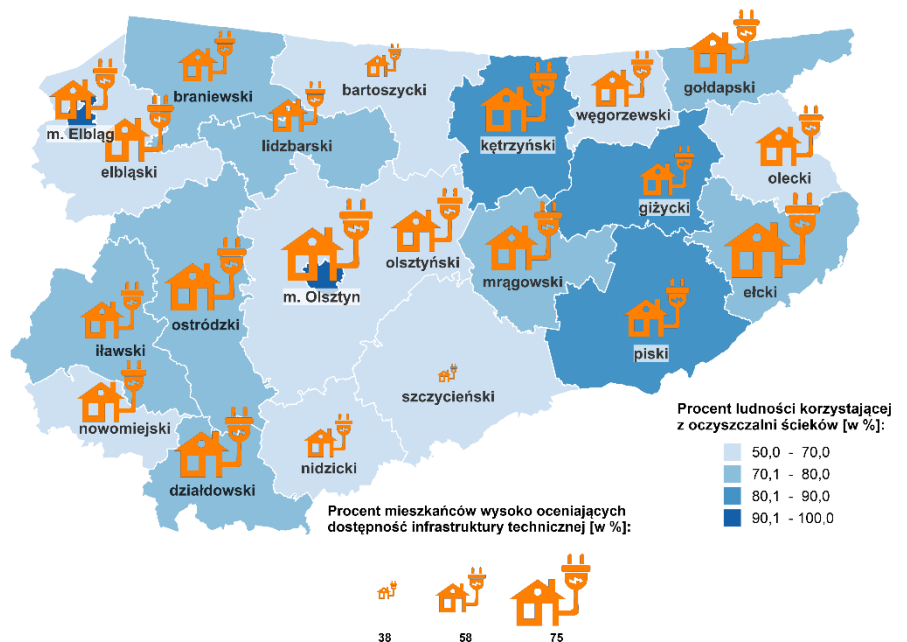
W bardzo wysokim stopniu z dostępności infrastruktury technicznej zadowoleni są mieszkańcy powiatu etckiego (85,3%) oraz miasta Olsztyn (83,1%). Co nie dziwi gdyż są to powiaty o jednym z najwyższych odsetków ludności korzystających z oczyszczalni ścieków. Najmniejszy odsetek

Mapa 6.2. Odsetek mieszkańców negatywnie oceniających dostępność infrastruktury komunikacyjnej w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Mapa 6.3. Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających dostępność infrastruktury technicznej w podziale na powiaty w odniesieniu do liczby ludności korzystających z oczyszczalni ścieków

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

takich osób zdiagnozowano w powiecie szczycieńskim, w którym jedynie 38,5% mieszkańców wskazuje na wysoką dostępność infrastruktury technicznej. Jest to powiat o jednym z najniższych wskaźników podłączeń do oczyszczalni ścieków.

Niewielki odsetek mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego pozytywnie ocenia dostępność Internetu w swoim otoczeniu. 41,1% osób dostrzega dostępność Internetu w przestrzeni publicznej oraz 40,5% Internetu komercyjnego. Znaczny odsetek mieszkańców regionu (25,9%) uważa, że w przestrzeni publicznej brakuje dostępu do Internetu. W przypadku Internetu komercyjnego, problemy w jego dostępie dostrzega ok. 17,4% mieszkańców.

Otrzymane wyniki potwierdzają dane GUS odnośnie odsetka mieszkań wyposażonych w urządzenie z dostępem do Internetu. W województwie warmińsko-mazurskim ok. 25,4% mieszkań dostępu do Internetu nie ma.

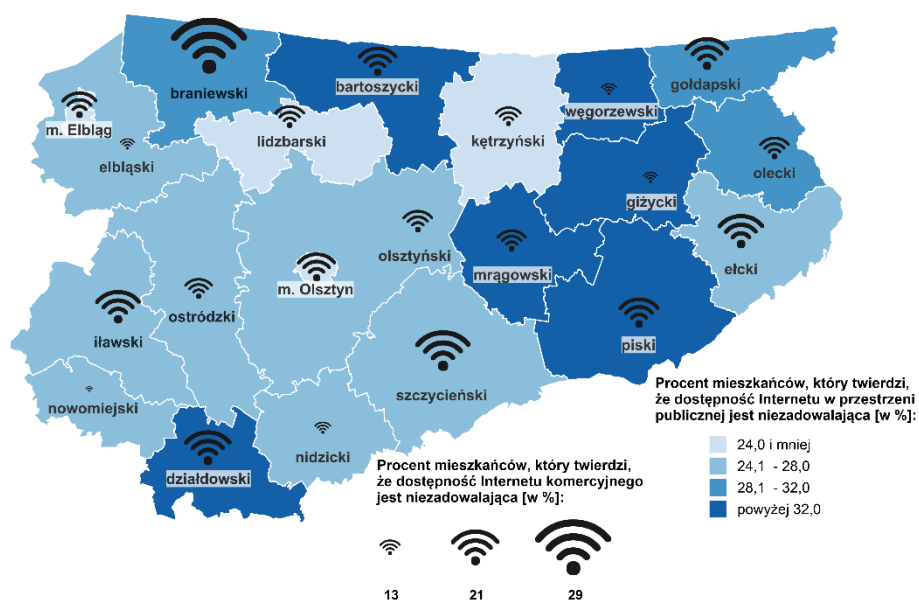
Nie dziwi fakt, że **dostępność do Internetu w miejscach publicznych najlepiej oceniają mieszkańcy gmin miejskich.** Ok. 22,5% ich mieszkańców uważa, że jest ona niezadowalająca. W przypadku mieszkańców gmin miejsko-wiejskich odsetek ten wyniósł ok. 36,8%, a wiejskich ok. 29,8%.

Analizując wyniki na poziomie powiatów województwa warmińsko-

mazurskiego można stwierdzić, że w innych częściach regionu wskazywane są problemy z dostępem do Internetu w przestrzeni publicznej, a w innej Internetu komercyjnego. W pierwszym przypadku dotyczy to głównie powiatów działdowskiego (37,5% mieszkańców), węgorzewskiego (35,3%), mrągowskiego (34,2%), piskiego (33,3%), bartoszyckiego (32,6%) oraz oleckiego (32%). Problemy w dostępie do Internetu komercyjnego dotyczą głównie powiatów braniewskiego (29%) oraz szczycieńskiego (23,1%).

Dużo mniej optymistyczne są wyniki w zakresie dostępności zasobów mieszkaniowych, pozytywnie ocenianych jedynie przez 35,7% mieszkańców Warmii i Mazur. Znaczny odsetek, 26,4% mieszkańców sygnalizuje również braki w dostępności mieszkań. **Badania pokazują, że jest to jeden z istotnych czynników skłaniających mieszkańców do emigracji poza województwo.** Spośród osób, które pozytywnie oceniają dostępność mieszkań w swoim miejscu zamieszkania, ok. 38,1% wyjechałaby gdyby tylko miała taką możliwość. W przypadku osób, które dostrzegają problem z dostępnością mieszkań, odsetek ten wynosi aż 51,1%.

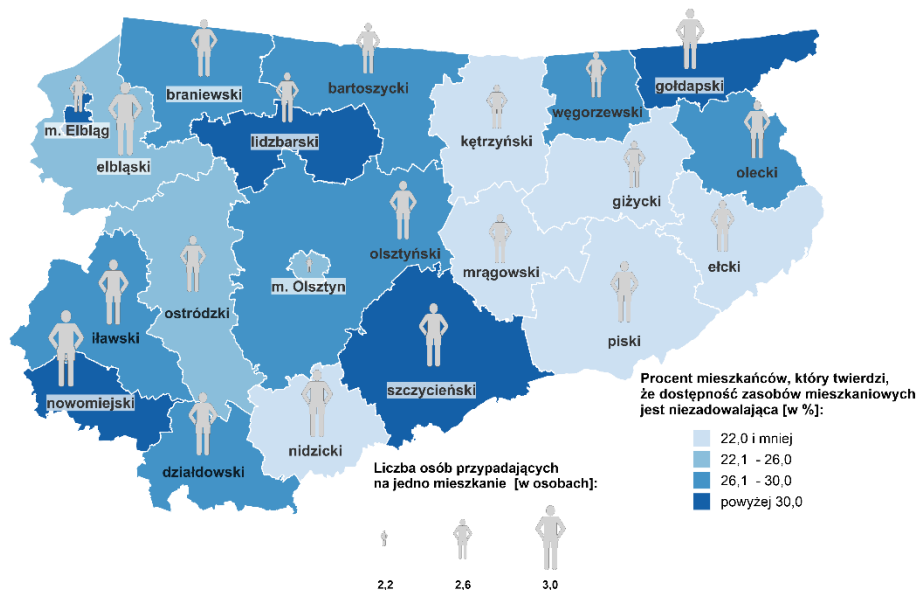
Mapa 6.4. Odsetek mieszkańców negatywnie oceniających dostępność Internetu komercyjnego oraz Internetu w przestrzeni publicznej w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Analiza wyników na poziomie powiatów wskazuje, że **występuje powiązanie z danymi GUS w zakresie liczby ludności przypadającej na jedno mieszkanie**. W powiatach, w których mieszkańcy w największym stopniu dostrzegają problemy z dostępnością mieszkań, liczba ludności przypadająca na jedno mieszkanie jest jedną z największych. Szczególnie widoczne jest to na przykładzie powiatu nowomiejskiego, gdzie zarówno największy odsetek ludności negatywnie ocenia dostępność mieszkań (43,8%) oraz największa liczba ludności przypada na jedno mieszkanie (3,15).

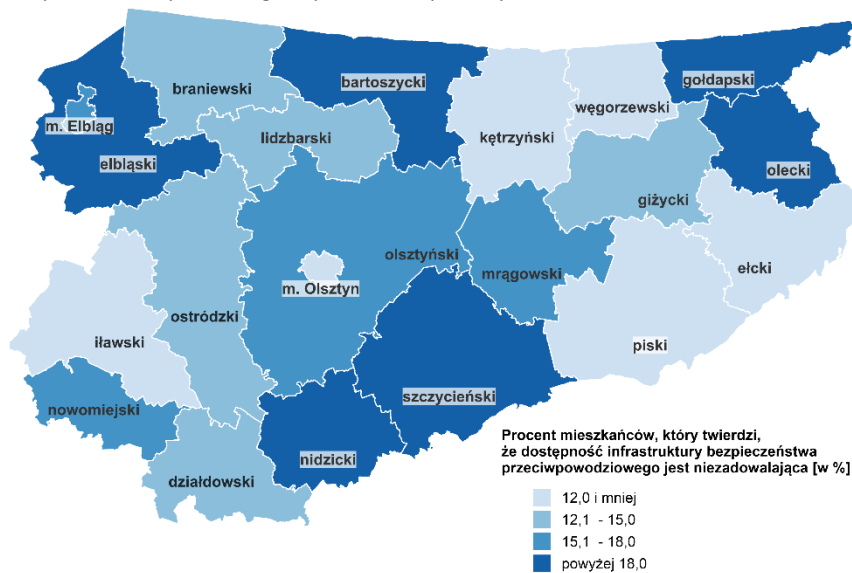
Mapa 6.5. Odsetek mieszkańców negatywnie oceniających dostępność infrastruktury mieszkalnej w podziale na powiaty w odniesieniu do liczby ludności przypadającej na jedno mieszkanie

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Zaledwie 39,7% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego wysoko ocenia poziom bezpieczeństwa przeciwpowodziowego. Niskie oceny w tym aspekcie przyznało 14,1% mieszkańców regionu. Może to być wynikiem niewystarczającego zaangażowania samorządów lokalnych w działania zmierzające do polepszania zabezpieczeń przeciwpowodziowych. Jedynie 63,1% jednostek samorządu terytorialnego uznaje retencjonowanie wód za ważne z punktu widzenia ich dalszego rozwoju. W największym stopniu z poziomu zabezpieczenia przeciwpowodziowego niezadowoleni są mieszkańcy powiatów nidzickiego i oleckiego (po 24% mieszkańców), elbląskiego (20,9%) oraz gołdapskiego (20%). Najmniej negatywnych opinii zdiagnozowano w powiecie węgorzewskim (5,9% mieszkańców).

Mapa 6.6. Odsetek mieszkańców negatywnie oceniających dostępność infrastruktury bezpieczeństwa publicznego w podziale na powiaty

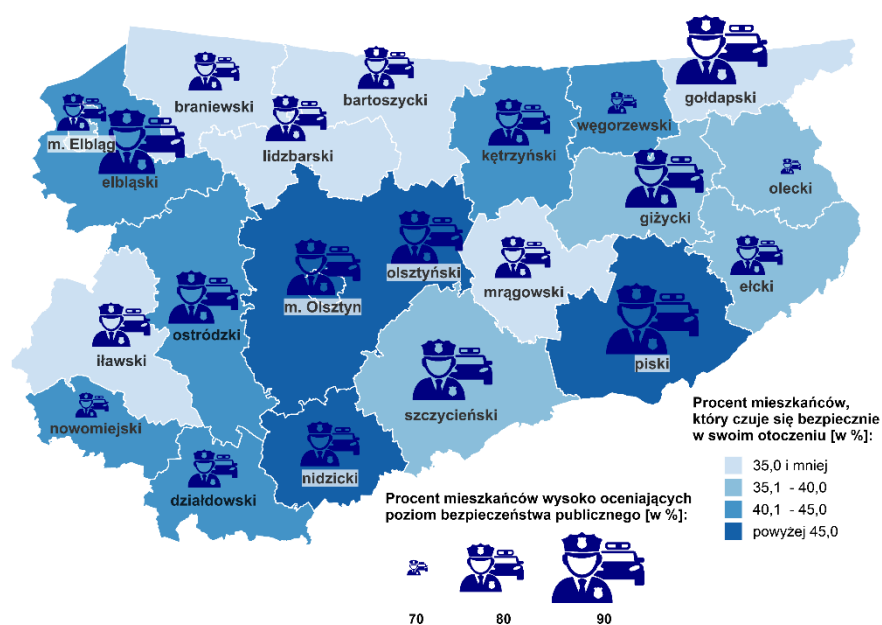

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Istotnym elementem jakości życia jest poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. **Taką świadomość ma aż 81,8% samorządów lokalnych, które podkreślają ważność wspierania bezpieczeństwa publicznego z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy/powiatu.** Znacznie gorzej stan zapewnienia zabezpieczenia bezpieczeństwa publicznego oceniają mieszkańcy województwa. Pozytywnie ocenia go zaledwie 41% mieszkańców regionu, a 17,7% jest niezadowolonych z zapewnienia zabezpieczenia bezpieczeństwa publicznego. Mimo wszystko **poziom bezpieczeństwa publicznego w województwie warmińsko-mazurskim należy ocenić bardzo pozytywnie.** Aż 81,3% mieszkańców regionu czuje się bezpiecznie w swoim otoczeniu, a przeciwnego zdania jest 10,3%. Co ważne jedynie 3% mieszkańców regionu wskazało, że jego bezpieczeństwo jest zagrożone z uwagi na przestępczość, brak odpowiedniej infrastruktury (np. oświetlenia, kamer monitoring) czy też nieodpowiednie działania służb bezpieczeństwa. Jest to bardzo ważne z punktu widzenia jakości życia na Warmii i Mazurach.

Analizując poczucie bezpieczeństwa mieszkańców poszczególnych powiatów zauważalny jest wysoki jego poziom w powiatach piskim (90,5% mieszkańców) oraz gołdapskim (90%). W powiecie piskim najwyżej oceniono również stan zabezpieczenia bezpieczeństwa publicznego. Powiaty, w których mieszkańcy w najmniejszym stopniu odczuwają swoje bezpieczeństwo to powiat olecki (68% mieszkańców) węgorzewski (70,6%) oraz nowomiejski (71,9%), ale dane w tych powiatach i tak są pozytywne.

Mapa 6.7. Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających stan zabezpieczenia bezpieczeństwa publicznego w podziale na powiaty w odniesieniu do poczucia bezpieczeństwa mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

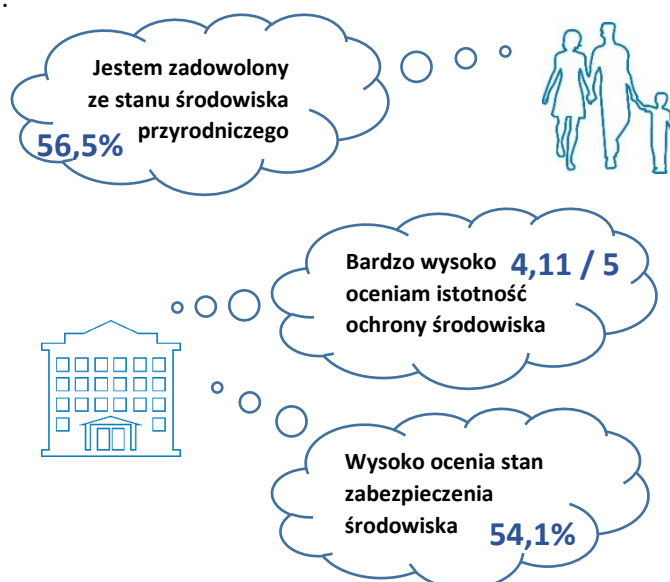
6.3. Środowisko przyrodnicze

Województwo warmińsko-mazurskie, z uwagi na bogate walory turystyczne oraz czyste środowisko, należy do jednych z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym rejonów Polski. O walorach przyrodniczych województwa decydują przede wszystkim duże kompleksy leśne, z Puszczą Piską na czele, liczne jeziora, rezerваты przyrody i parki krajobrazowe. Dlatego też Warmia i Mazury znane są jako Zielone Płuca Polski.

To właśnie na bogatych walorach środowiska naturalnego oparte są inteligentne specjalizacje wskazane w *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030*. W przypadku województwa warmińsko-mazurskiego są to ekonomia wody, przemysł drzewny i meblarski oraz przemysł spożywczy, nastawiony na produkcję żywności wysokiej jakości.

Dlatego też chcąc dalej cieszyć się wyjątkowym środowiskiem przyrodniczym w regionie, należy dążyć do racjonalnego gospodarowania środowiskiem, dbać o czystość wód i powietrza oraz zapobiegać negatywnym skutkom działalności człowieka.

Spośród mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego **pozytywnie stan środowiska przyrodniczego w swoim otoczeniu ocenia 56,5% osób**, co może się wydawać niezbyt satysfakcjonującym wynikiem. Dziwi to gdyż Warmia i Mazury należą do obszarów o najczystszym powietrzu w kraju, o bardzo cennej przyrodzie i atrakcyjnym krajobrazie. Pozytywne jest, że **jedynie dla 11% mieszkańców środowisko przyrodnicze w którym funkcjonują jest niezadowolające**. Znacznie częściej pozytywnie stan środowiska przyrodniczego oceniają mężczyźni (58%), niż kobiety (48%).

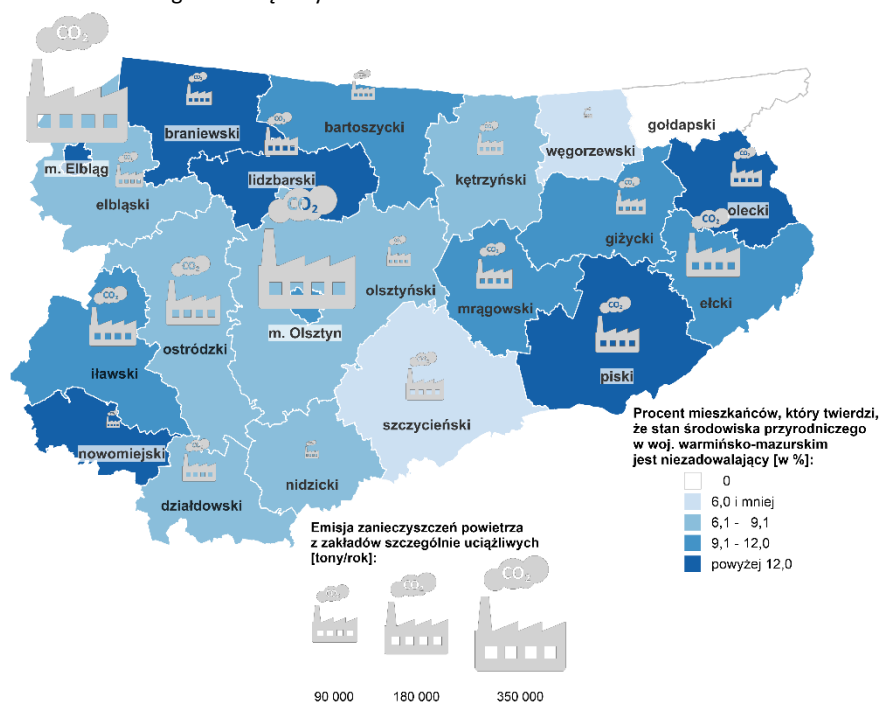
Co ciekawe, że spośród osób dla których stan środowiska przyrodniczego miejsca w którym żyją jest niezadowolający, ok 50,4% wyprowadziłoby się poza województwo warmińsko-mazurskie gdyby tylko miało taką możliwość. Dla osób zadowolonych ze środowiska przyrodniczego, odsetek ten jest zauważalnie mniejszy i wynosi 41,7%. Można zatem stwierdzić, że **walory przyrodnicze województwa warmińsko-mazurskiego są jednym z istotnych czynników zachęty do zamieszkania na Warmii i Mazurach**.

Jak pokazują badania, najwyższy odsetek mieszkańców, którzy negatywnie oceniają stan środowiska przyrodniczego mieszka w powiatach piskim (26,2% mieszkańców), nowomiejskim (21,9%) i oleckim (20%). Uwagę zwraca powiat gołdapski, gdzie nikt nie ocenił negatywnie stanu środowiska przyrodniczego w swoim otoczeniu.

Analizując rozkład przestrzenny odsetka mieszkańców negatywnie oceniających stan środowiska przyrodniczego oraz danych GUS odnośnie emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych, można wnioskować, że na poziomie powiatów co do zasady nie występuje zależność między tymi aspektami - a więc **to nie jakość powietrza jest czynnikiem wpływającym na negatywną opinię części mieszkańców o środowisku przyrodniczym Warmii i Mazur.** Uwagę zwraca jednak ponownie powiat gołdapski, w którym nie zidentyfikowano negatywnych ocen stanu środowiska. W powiecie tym nie występują zanieczyszczenia z zakładów szczególnie uciążliwych. Uwagę zwracają również powiat piski i miasto Elbląg, w których zarówno emisja zanieczyszczeń jak i odsetek osób niezadowolonych ze środowiska jest wysoki.

Mapa 6.8. Odsetek mieszkańców negatywnie oceniających stan środowiska przyrodniczego w swoim otoczeniu w podziale na powiaty w odniesieniu do emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020*.

Jednostki samorządu terytorialnego **wysoko oceniają istotność działań na rzecz ochrony środowiska z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy/powiatu.** W skali od 1 do 5 przyznając im średnią ocenę 4,11.

Wyniki ważności poszczególnych obszarów przedstawione zostały na wykresie 6.2. Można je uznać za bardzo pozytywne, gdyż 6 z 7 obszarów ochrony środowiska uznane zostały za ważne. **Dla jednostek samorządu terytorialnego najważniejszy jest rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.** Najmniej istotne i nie uznane za ważne jest retencjonowanie wody. Wydaje się, że w dobie zmian klimatycznych oraz coraz częstszych silnych opadów atmosferycznych, aspekt retencjonowania wód powinien mieć większy priorytet wśród władz lokalnych.

Wykres 6.2. Ocena ważności rozwoju poszczególnych obszarów ochrony środowiska z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy/powiatu (skala od 1 do 5)

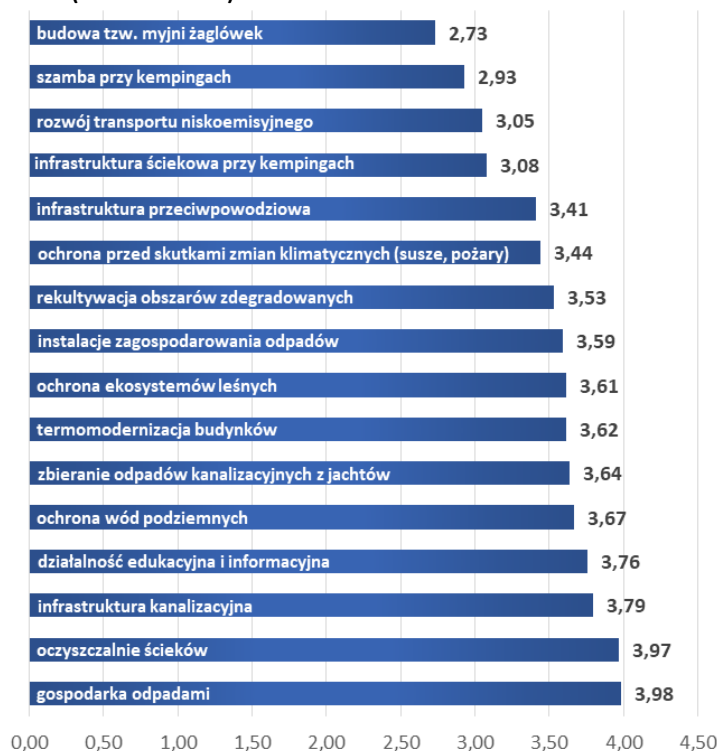
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020*.

Uwagi: za ocenę wysoką uznaje się wartość mieszczącą się w przedziale: 3,51-5,00.

Stan zabezpieczenia środowiska przyrodniczego wysoko ocenia jedynie 54,1% samorządów lokalnych. Jest to wynik bardzo zbliżony do zadowolenia mieszkańców ze stanu środowiska przyrodniczego.

Jak pokazuje wykres nr 6.3, jednostki samorządu terytorialnego wysoko oceniły 10 na 16 aspektów ochrony środowiska. Są to jednak oceny zdecydowanie niższe od oceny ich istotności w rozwoju samorządu lokalnego (wykres nr 6.2). Żaden z aspektów nie został oceniony powyżej 4. Najlepiej oceniony został stan gospodarki odpadami (3,98) oraz oczyszczania ścieków (3,97). Najmniej natomiast budowa tzw. myjni żagłówek (2,73) oraz szamba przy kempingach (2,98).

Wykres 6.3. Ocena stanu zabezpieczeń poszczególnych czynników ochrony środowiska (skala od 1 do 5)

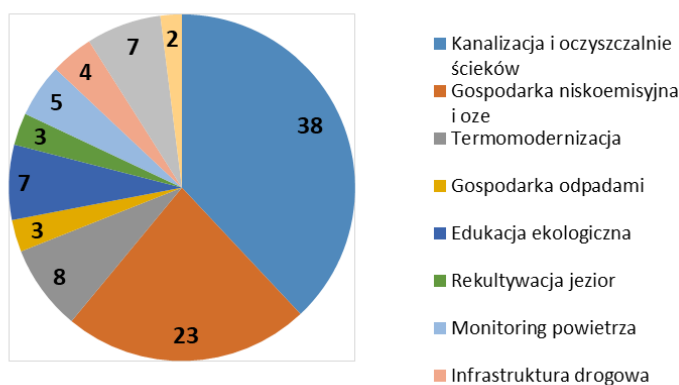

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020*.

Uwagi: za ocenę wysoką uznaje się wartość mieszczącą się w przedziale: 3,51-5,00.

Wskazuje to, że w dalszym ciągu niezbędne są inwestycje w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego w województwie warmińsko-mazurskim. Badania pokazały, że **aż 89,2% samorządów lokalnych widzi potrzeby kolejnych inwestycji w celu poprawy stanu środowiska przyrodniczego.** W dalszym ciągu istotne są inwestycje w rozwój kanalizacji i oczyszczania ścieków, szeroko rozumiane inwestycje w gospodarkę niskoemisyjną, odnawialne źródła energii oraz termomodernizację budynków. Dużą szansę w poprawie stanu środowiska gminy/powiaty widzą w dofinansowaniu projektów polegających na wymianie tzw. „kopciuchów” na bardziej ekologiczne źródła ogrzewania oraz dotacjach na termomodernizację i instalacje OZE.

Wykres 6.4. Odsetek samorządów lokalnych wskazujących potrzeby inwestycji w poszczególne czynniki ochrony środowiska (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020*.